

บทที่ 4

สังคมและวัฒนธรรมไทพ่าเกในรัฐอัสสัม

ชาวไทพ่าเก คือกลุ่มชาติพันธุ์ไทที่มีถิ่นฐานเดิมมาจากมณฑลยูนนาน ย้ายถิ่นฐานเรื่อยมาจนถึงประเทศพม่า และมาตั้งรกรากที่ประเทศอินเดีย มีวิถีชีวิตเรียบง่าย รักสงบ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และมีภาษาพูดเป็นของตนเอง โดยมีสำเนียงพูดคล้ายกับภาษาเหนือของชาวไทยภาคเหนือ ชาวไทพ่าเกปกครองกันเองด้วยจารีตของชุมชน มีการปฏิสัมพันธ์กับชนชาติไทในรัฐเดียวกันอย่างต่อเนื่อง และมีสายสัมพันธ์ที่ดีต่อชนเผ่าเดียวกันเป็นสายสัมพันธ์ที่แนบแน่น ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของไทพ่าเกในด้านต่าง ๆ มีดังนี้

ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม

1. โครงสร้างทางสังคม

โครงสร้างทางสังคมของชาวไทพ่าเกมีการรวมตัวกันอย่างเป็นระบบ ช่วยให้ ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนใกล้ชิดกัน เริ่มจากครอบครัวซึ่งเป็นหน่วยทางสังคมที่เล็กที่สุด ลักษณะครอบครัวของชาวไทพ่าเกเป็นแบบครอบครัวขยาย ในหนึ่งครอบครัวจะมี ปู่ หรือ พ่อ เป็น “เจ้าเฮิน” หรือเจ้าของบ้าน เมื่อลูกชายแต่งงานแล้วจะนำลูกสะใภ้มาอาศัยอยู่ด้วยกัน และช่วยกันทำงานทั้งในบ้านและนอกบ้าน

ความสัมพันธ์ในครอบครัวมีความอบอุ่น สมาชิกในครอบครัวจะช่วยเหลือกันอยู่เสมอ เมื่อมีสมาชิกเพิ่มก็จะยังคงอาศัยอยู่ในเรือนเดียวกัน โดยมีปู่ ยา และสมาชิกในครอบครัวจะช่วยเหลือดูแลหลานเพื่อให้พ่อแม่ทำงานได้เต็มที่ อาจมีบ้างที่ฝ่ายชายไปอาศัยอยู่บ้านฝ่ายหญิงหากครอบครัวฝ่ายหญิงไม่มีลูกชายหรือมีความจำเป็นในแต่ละกรณี ซึ่งทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิงจะไม่ตัดขาดความสัมพันธ์กับครอบครัวตนเอง หากฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดแยกออกจากบ้าน ไปก็มักจะแวะเวียนไปหาพ่อแม่ของตนเองเมื่อมีเวลาเสมอ ในปัจจุบันครอบครัวชาวไทพ่าเกเริ่มมีขนาดเล็กลง เนื่องจากครอบครัวชาวไทพ่าเกทั้งในอดีตและปัจจุบันมีลูกน้อยทำให้อัตราการเพิ่มของประชากรไทพ่าเกไม่ค่อยแตกต่างกันมากนักในช่วงเวลา 10 ปี

พ่อ ในครอบครัวไทพ่าเกมีบทบาทที่สำคัญที่สุดที่ทำหน้าที่จัดระเบียบในครอบครัว ลักษณะของ พ่อ จะมีความเข้มแข็งแต่ในขณะเดียวกันก็มีความอ่อนโยนให้แก่ลูกหลาน ในประเพณี พิธีกรรมต่าง ๆ พ่อของแต่ละครัวเรือนจะมีบทบาทสำคัญในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา นอกจากนี้แล้วในด้านความเป็นอยู่ในครัวเรือนที่ต้องซ่อมบ้านเรือน ทำนา ทำการเกษตร และหา

อาหารแล้ว พ่อยังมีหน้าที่จ่ายตลาดด้วย เราจะเห็นได้แทบทุกครอบครัวที่พ่อมีหน้าที่ไปตลาด เพื่อซื้อกับเครื่องอุปโภคบริโภคต่าง ๆ และเมื่ออายุถึงวัยที่ทำงานหนักไม่ได้แล้ว พ่อจะทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแก่ลูกหลานในการดำเนินชีวิต

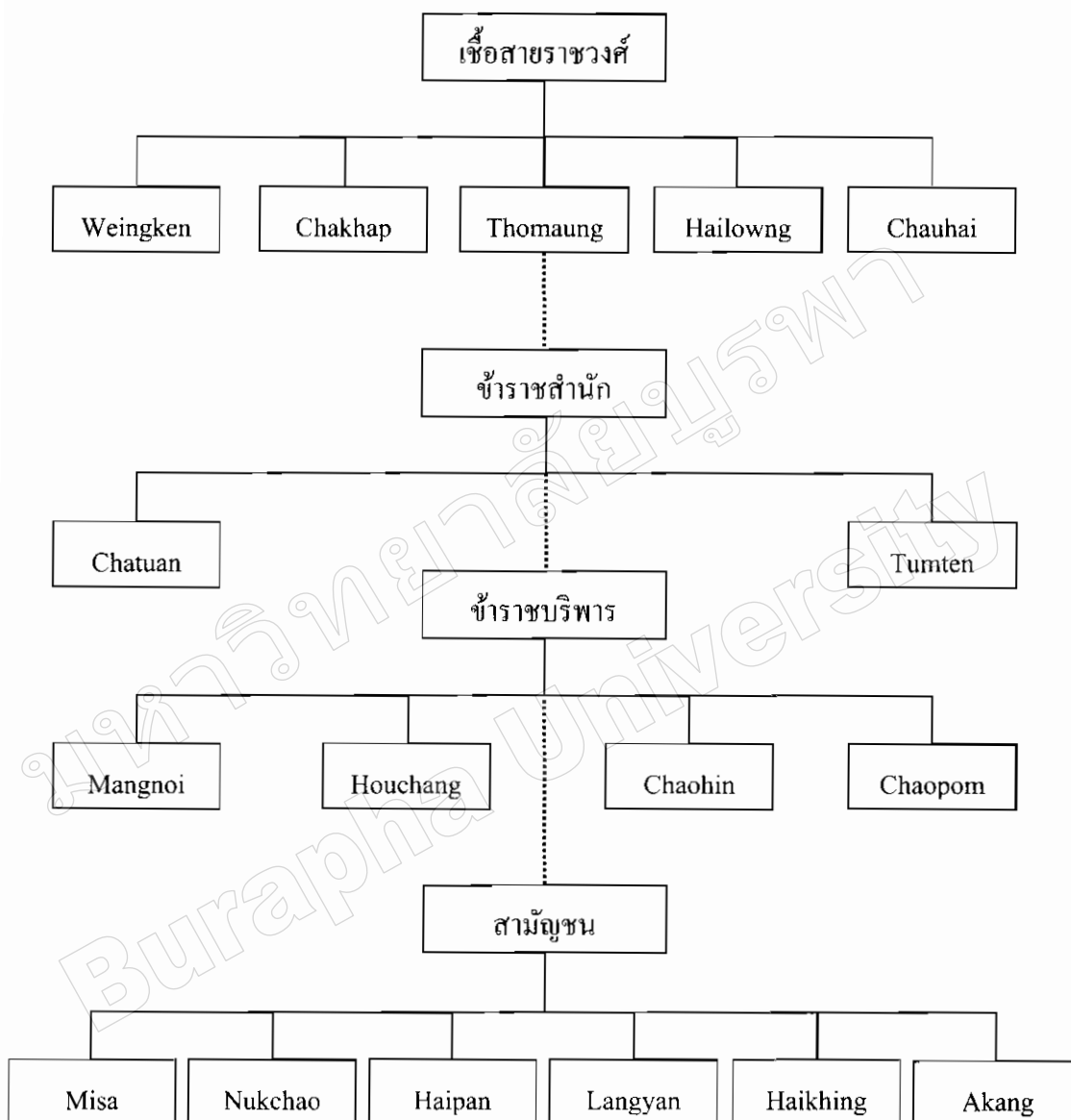
ส่วนแม่นั้นมีบทบาทสำคัญเช่นเดียวกัน ในประเพณีพิธีกรรมบางอย่างแม่จะเป็นผู้ทำหน้าที่ประกอบพิธี เช่น พิธีกรรมเกี่ยวกับข้าว การเรียกขวัญข้าว และยังทำหน้าที่ฝายจัดเตรียมเสบียงในประเพณีต่าง ๆ รวมถึงงานในครัวเรือนทั้งหมด นอกจากนี้แม่จะทำหน้าที่ดูแลสมาชิกทุกคนในบ้านรวมทั้งสัตว์เลี้ยงใต้ถุนบ้าน ในตอนเช้าแม่จะต้องตื่นนอนแต่เช้าเพื่อทำงานบ้านให้เรียบร้อย ก่อนที่ทุกคนในบ้านจะตื่นนอน

ในการอยู่ร่วมกันของชุมชน ชาวไทพ่าเกจะเคารพนับถือ “กันเต” หรือเจ้ามวน หรือเจ้าอวารสวดน้ำพ่าเก เป็นประมุขของเผ่าพันธุ์และเป็นที่ยึดเหนี่ยวใจ เมื่อชาวไทพ่าเกมีปัญหาส่วนตัวหรือต้องการคำแนะนำชาวไทพ่าเกมักไปวัดและขอคำแนะนำจากกันเต ซึ่งกันเตจะให้คำแนะนำและพูดคุยอย่างมีเมตตา นอกจากไทพ่าเกแล้วยังมีไทกลุ่มอื่นและชาวฮินดูจะมากกราบไหว้และพูดคุยกับกันเตอยู่อย่างสม่ำเสมอ

ส่วนการปกครองชุมชน มี “เจ้าม่าน” หรือเจ้าบ้าน หรือผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้ปกครองชุมชน ช่วยจัดระเบียบสังคมและดูแลลูกบ้านทั้งหมดด้วยความยุติธรรม การสืบทอดเจ้าบ้านเพื่อปกครองบ้านน้ำพ่าเก สืบทอดด้วยระบบ “พัน” คือสืบทอดสายด้วยคนในตระกูลเวียงแก่น (Weingken) ซึ่งถือเป็นเชื้อสายราชวงศ์มานานนับร้อยปีแล้ว ในปัจจุบัน มี Ai Cheng Hun Weingken เป็นเจ้าม่านรักษาการแทนหลานซึ่งเป็นลูกของพี่ชาย เนื่องจากพี่ชายที่เคยเป็นเจ้าม่านมาก่อน ได้เสียชีวิตไปแล้ว ลูกชายจึงต้องรับหน้าที่เป็นเจ้าม่านต่อ แต่ลูกชายมีอายุน้อยเกินไป Ai Cheng Hun จึงดำรงตำแหน่งเจ้าบ้านก่อนที่หลานชายจะเติบโตและสามารถมารับตำแหน่งต่อไปได้ (Weingken, Interview, 8 December 2013) ต้นตระกูลเวียงแก่นนั้น มี 2 ตระกูล เขียนและอ่านได้เหมือนกัน แต่คนในตระกูลเวียงแก่น หรือชาวไทพ่าเกเอง สามารถแยกออกได้ว่าตระกูลเวียงแก่นใด เป็นตระกูลที่สืบเชื้อสายราชสำนัก ด้วยหลักฐานคำบอกเล่ากล่าวว่าเมื่อเจ้าหงายคำ กลับจากสงครามระหว่างทางพบเด็กชายไทคำตี้ในป่า จึงรับอุปการะเป็นบุตรบุญธรรม และให้ใช้นามสกุลเวียงแก่น เช่นเดียวกัน

ปัจจุบันตระกูลของชาวไทพ่าเกที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านน้ำพ่าเก มีอยู่ 17 วงศ์ตระกูล ซึ่งต้นตระกูลมีที่มาต่างกัน แต่ชาวไทพ่าเกก็ไม่ได้มีการแบ่งชนชั้นวรรณะเช่นอินเดีย ทุกคนในทุกตระกูลมีความเสมอภาคกัน ชาวไทพ่าเกจะให้เกียรติตระกูลที่มาจากราชสำนักเป็นผู้มีบทบาททางสังคมและศาสนามากกว่าคนในตระกูลอื่น แต่ทั้งนี้ก็ไม่ได้มีปัญหาเรื่องความรู้สึกถึงการแบ่งแยกทางชนชั้น เพราะชาวไทพ่าเกมีความอ่อนน้อมเคารพซึ่งกันและกัน ทำให้การปกครองเป็นไปอย่างสงบสุขมาจนถึงปัจจุบันนี้ และจากการสำรวจวงศ์ตระกูลของชาวไทพ่าเกที่ยังคงอยู่ในหมู่บ้านน้ำพ่าเก

สามารถเขียนเป็นแผนผังได้ดังนี้

ภาพที่ 4-1 แผนภูมิแสดงวงศ์ตระกูลของชาวไทพม่าที่หมู่บ้านน้ำพาดในปัจจุบัน

2. โลกทัศน์ของชาวไทพม่า

2.1 โลกทัศน์ที่มีต่อพระพุทธศาสนา

ในสังคมของชาวไทพม่าทุกคนปฏิบัติต่อกันด้วยความเคารพนับถือระหว่างกันและกัน ทำให้ชุมชนอยู่กันด้วยความสงบสุข เนื่องด้วยก่อนย้ายถิ่นฐานเข้ามายังอัสสัมชาวไทพม่าได้รับเอาพุทธศาสนามาแล้ว มีความเชื่อและศรัทธาในองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ดังจะเห็นได้จาก

การนำเอาพระพุทธรูป 2 องค์มาด้วยจากประเทศพม่า เมื่อสร้างหมู่บ้านขึ้นมาจึงมีวัดเป็นสถานที่ปฏิบัติกิจเกี่ยวกับศาสนา นอกจากนี้วัดและพระมีความสำคัญต่อชีวิตของชาวไทพ่าเกอย่างมาก เมื่อชาวบ้านมีปัญหาต้องการคำปรึกษาจะไปปรึกษาพระที่วัด บางครอบครัวมีเด็กไม่สบายก็จะนำเด็กนั้นไปหาพระเพื่อให้พระอวยพรให้หายในเร็ววัน ในอดีตพระต้องทำหน้าที่เป็นครูสอนหนังสือให้แก่เด็กผู้ชายในหมู่บ้านด้วย แต่ในปัจจุบันมีโรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นมาโดยรัฐบาลอินเดียหลายระดับชั้นเด็กผู้ชายจึงไม่ต้องไปเรียนที่วัดอีกต่อไป แต่ก็จะไปช่วยงานที่วัดกันอยู่อย่างสม่ำเสมอชาวไทพ่าเกถือเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีเมื่อถึงวันเทศกาลสำคัญทางพุทธศาสนาทุกคนจะให้ความร่วมมือกันอย่างแข็งขัน วัดและศาสนามีบทบาทสำคัญสำหรับชาวไทพ่าเกเป็นอย่างมาก วัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวไทพ่าเก ในทุกเช้า หญิงสาวไทพ่าเกมีหน้าที่จัดอาหารไปเพื่อไปใส่บาตรแก่พระสงฆ์ที่วัด นอกจากนี้วัดยังเป็นທີ່เก็บรักษาคัมภีร์เก่าแก่ อักษรธรรม อักษรโบราณต่าง ๆ ไว้

2.2 โลกทัศน์ของชาวไทพ่าเกที่มีต่อชาวเมืองอื่น

นอกจากกิจกรรมทางพุทธศาสนาที่ชาวไทพ่าเกปฏิบัติอย่างเคร่งครัดแล้ว ในทางสังคม ชาวไทพ่าเกก็ปฏิบัติตนด้วยความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ทำให้มีแขกต่างบ้านต่างเมืองแวะมาเยี่ยมเยือนหมู่บ้านกันเป็นจำนวนมาก ทั้งที่มาเพื่อการท่องเที่ยวและที่มาเพื่อการทำวิจัย ชาวไทพ่าเกจะให้การต้อนรับด้วยอัธยาศัยไมตรีอันดี ลักษณะอุปนิสัยของชาวไทพ่าเกนั้นค่อนข้างขี้เกรงใจ สุภาพและอ่อนโยน ปัจจุบันมีนักวิชาการและนักท่องเที่ยวทั้งจากภายในประเทศอินเดียและประเทศอื่นเข้ามาเยี่ยมชมและศึกษาวิถีชีวิตของชาวไทพ่าเกที่หมู่บ้านน้ำพ่าเกอย่างไม่ขาดสาย ซึ่งทั้งชาวไทพ่าเกและแขกผู้มาเยือนได้สร้างความประทับใจระหว่างกันและกัน

ชาวไทพ่าเกมีความประทับใจในคนไทยมากกว่าคนประเทศอื่นด้วยเพราะลักษณะนิสัยที่คล้ายคลึงกัน และการสื่อสารที่เข้าใจกันได้ง่าย โดยเฉพาะคนไทยจากภาคเหนือที่สามารถสื่อสารกับคนไทพ่าเกได้รู้เรื่องมากกว่าคนไทยภาคอื่น ทัศนคติของชาวไทพ่าเกที่มีต่อชาวไทยที่ไปเยือนเริ่มเมื่อ ศ.ดร.คุณบรรจบ พันธุเมธา ได้ไปพักที่หมู่บ้านน้ำพ่าเกใน พ.ศ. 2498 และได้ไปเยี่ยมชมอีกหลายครั้งในปีถัดมา จากนั้น ศ.ดร.ฉัตรทิพย์ นาถสุภา รศ.ดร. วิไลศักดิ์ กิ่งคำ อ.ดำรงพล อินทร์จันทร์ และนักวิจัยอีกหลายท่านที่ได้ไปเยือนหมู่บ้านไทพ่าเก ความทรงจำที่ชาวไทพ่าเกมีต่อคนไทยนั้นฝังลึกอยู่ในจิตใจของทุกคนที่ได้บอกเล่าถึงความรู้สึก เมื่อครั้งที่ ศ.ดร.คุณบรรจบ ได้เดินทางไปเยี่ยมหมู่บ้านน้ำพ่าเกนั้น ชาวไทพ่าเกได้แต่ง “เข่งซาง” หรือเพลง เพื่อชื่นชมความงามและเพื่อเป็นการรำลึกว่าครั้งหนึ่ง ศ.ดร.คุณบรรจบ ได้สร้างความสุขให้กับชาวไทพ่าเกไว้อย่างมากเช่นไร ซึ่งเนื้อเพลงมีดังนี้

เข่าง (ผู้แต่ง เปแปง-เสียชีวิตแล้ว)

ปะสาวไทแลนด์เย่รรจ็อบ	ด้านคำอับอ้อบอิงลาจี
จีแลงแด็กชีป่าดสะก้าด	กำถึงแต่นจ๊าบหม่มกินยัน
ขนโหแต่บคั่นน้ำหอมตา	ยังนิ่งกะลาแม่มีปลาต
คี่มืออันทาบหัดคอรี่	มือซุบชอยนี่ล้งจ็อบคำ
ถุมินอันกำสานดาห่าง	เงินคำเผิกผ่านท้อยตี้อ
ซิ่นมินลายลอกักเก้าเป	แค้นดินซุบแหล่ดาหมอกย่า
มุ่นูตี่น้ำคบสีก็้อน	เข้วมันสีอ่อนน้ำคำดา
กำถึงเฮินคำโมจาเมอ	กนสองสามเมอมะ ไปเซี่ย
ไกละจะกำซ้อหลายป้ง	.....

ใจความ

หญิงสาวเมืองไทรนามบรรจบ	เธอคุยเป็นคำภาษาอังกฤษด้วยนะ
นั่งรถแท็กซี่มาอย่างหรูหราเลย	พอถึงทาง 3 แยก เราก็ลงเดินมาด้วยกัน
ผมเธอยาวถึงคอฉัน ได้กลิ่นหอม	เธอสวยเหมือนແหม่มอังกฤษเลยละ
ที่ซ้อมือของเธอมีนาฬิกา	และที่นิ้วของเธอก็ยังมีแหวนทองสวยงาม
กระเป๋าถือของเธอสานดาห่าง ๆ	เธอใส่สร้อยเงิน สร้อยทอง
นุ่งซิ่นยาวถึงน่อง	ดอกหญ้าไปเกาะติดที่รองเท้าเธอ
เธอช่างงดงามเสียนี้กระไร	ฟันซี่หนึ่งของเธอมีสีทองด้วยละ
พอถึงเรือนผู้ใหญ่บ้าน	มีคนอยู่ 2-3 คน
ฉันก็เลยไปเรียกคนอื่นมา	.....

3. การแต่งกาย

หญิงสาวไทพ่าเกจะสวมผ้าถุงมีลวดลาย โดยส่วนใหญ่จะทอเอง ผ้าถุง เรียกว่า ซิ่น มีผ้าคาดตั้งแต่อกมาถึงช่วงเอว เรียกว่า “นั้งวาด” เด็กผู้หญิงที่ยังไม่มีประจำเดือนจะนุ่งซิ่นมีเชิงหลากสีหรือกระโปรง และใช้นั้งวาดสีขาว หญิงสาวที่ยังไม่แต่งงานจะนุ่งซิ่นเชิงมีลวดลาย มีเส้นสีเหลือง แดง และเขียว ส่วนหญิงสูงวัยหรือที่แต่งงานแล้วจะนุ่งซิ่นสีดำ หรือสีเข้ม และคาดด้วยนั้งวาดสีเหลือง สีแดง หรือสีดำ บางคนมีผ้าโพกหัว เรียกว่า “ผ้าโพะ” เสื้อจะเป็นเสื้อแบบง่าย คอกลม ตัดเย็บเอง หรือเป็นเสื้อที่ซื้อหามาอย่างแบบของชาวอัสสัม

ส่วนผู้ชายจะนุ่งโสร่ง ซึ่งชาวไทพ่าเกเรียกว่า “ผ้า” มีสีคล้ายเชิงซิ่นของผู้หญิง สวมเสื้อเชิ้ตแบบทั่วไปทั้งแขนสั้นและแขนยาว การแต่งกายของผู้ชายจะไม่มีลวดลายมากเช่นของผู้หญิง

จะเห็นได้ว่าในแทบทุกยุคทุกสมัยและแทบจะทุกเผ่าพันธุ์ก็ได้ การแต่งกายของผู้ชายจะไม่มีสีสันฉูดฉาด และรูปแบบซับซ้อนมากนัก เน้นที่ความสุภาพและคล่องตัวเวลาทำงาน ส่วนการแต่งกายของผู้หญิงนั้น ถือได้ว่าเป็นเครื่องบ่งบอกฐานะของครอบครัวได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตามชายหญิงชาวไทพ่าแกมักจะใส่เสื้อผ้าใหม่เมื่อไปทำบุญที่วัด เพราะพวกเขาให้ความสำคัญกับการทำบุญในแต่ละครั้งมาก

ในอดีตกาลผู้หญิงไทพ่าแกจะนุ่ง* นุ่งวาดแทนเสื้อ เนื่องจากชาวไทพ่าแกไม่ได้ตัดเย็บเสื้อด้วยตนเอง จึงต้องซื้อหามาจากชาวเมืองอื่นในราคาค่อนข้างแพง เมื่อผู้หญิงต้องทำงานทั้งนอกบ้านและในบ้านจะใส่นุ่งวาด โดยการพันรอบอกแล้ววนมาพันที่เอว แล้วจึงผูกกับชายผ้าอีกด้านหนึ่ง (Weingken, Interview, December 6, 2013) การนุ่งนุ่งวาดมีมาจนถึงปัจจุบันแต่ก็ได้มีการปรับเปลี่ยนขึ้น โดยการพันไม่ถึงช่วงอกแล้วสวมเสื้อทับลงไป จึงทำให้ดูเหมือนว่าเอานุ่งวาดมาพันรอบเอวเพียงอย่างเดียว

พิธีนุ่งนุ่งวาด เป็นพิธีที่หญิงไทพ่าแกทุกคนจะต้องเข้าร่วม พิธีการมีอยู่ 2 ช่วงคือ

1. ช่วงเป็นสาววัยรุ่น อายุประมาณ 15-18 ปี ช่วงนี้หญิงสาวจะเริ่มเป็นสาวรุ่นใครแต่งตัวให้สวยงาม แต่พ่อแม่ไม่ยอมให้ใส่ชุดหรือกระโปรงแบบผู้หญิงอินเดียหรือหญิงเมืองอื่น เพราะต้องการให้บุตรสาวอยู่ในขนบธรรมเนียมประเพณี

ในช่วงพิธีการนี้พ่อแม่จะให้หญิงสาวเก็บตัวอยู่ที่บ้าน 2 วัน และจะเชิญย่าเฒ่าที่มีวันเกิดสมพงษ์กับหญิงสาว หรือเกิดวันเดียวกันได้ยิ่งดี ถ้าในหมู่บ้านมีผู้หญิงอายุรุ่นราวคราวเดียวกันก็สามารถมาเข้าร่วมในพิธีนี้ด้วย โดยในตอนเช้าหญิงสาวต้องอาบน้ำชำระร่างกายให้สะอาด แล้วแม่และย่าเฒ่าจะเอาเครื่องประดับพวกสายสร้อย กำไล หรือต่างหู มาผูกบนมวยผม เมื่อเสร็จแล้วแม่และย่าเฒ่าช่วยกันเอานุ่งวาดสีขาวมาพันรอบอกหญิงสาว จากนั้นย่าเฒ่าก็จะให้สีกาให้พรให้หญิงสาว “อู่นี” หรือ อยู่ดีมีสุข ตั้งแต่วันที่ทำพิธีนุ่งนุ่งวาดเวลาที่หญิงพ่าแกออกจากบ้านก็จะตั้งใส่นุ่งวาดสีขาวไว้ตลอด ซึ่งการใส่นุ่งวาดสีขาวนี้แสดงว่าหญิงนั้นเป็นหญิงบริสุทธิ์และยังไม่แต่งงาน

2. ช่วงแต่งงาน อายุประมาณ 18-20 ปี จะมีพิธี นุ่งนุ่งวาด อีกครั้งหนึ่ง พิธีการในช่วงนี้จะเหมือนพิธีในช่วงที่เป็นสาวรุ่น แต่จะเปลี่ยนนุ่งวาดจากสีขาวเป็น สีเหลืองหรือสีแดง เพื่อแสดงว่าหญิงสาวผู้นี้ได้ออกเรือน หรือออกเรือน ตั้งครอบครัวไปแล้ว หากยังไม่ออกเรือนผู้หญิงไทพ่าแกจะใส่นุ่งวาดสีขาวต่อไปก็ได้ แต่ถ้าออกเรือนไปแล้วก็ต้องเปลี่ยนใส่นุ่งวาดเป็นสีเหลือง สีเหลืองหรือสีเขียวได้ตามชอบ

* คำไทพ่าแก จะใช้คำว่า “นุ่ง” ทั้งการสวมเสื้อ นุ่งขึ้น และใส่กางเกง

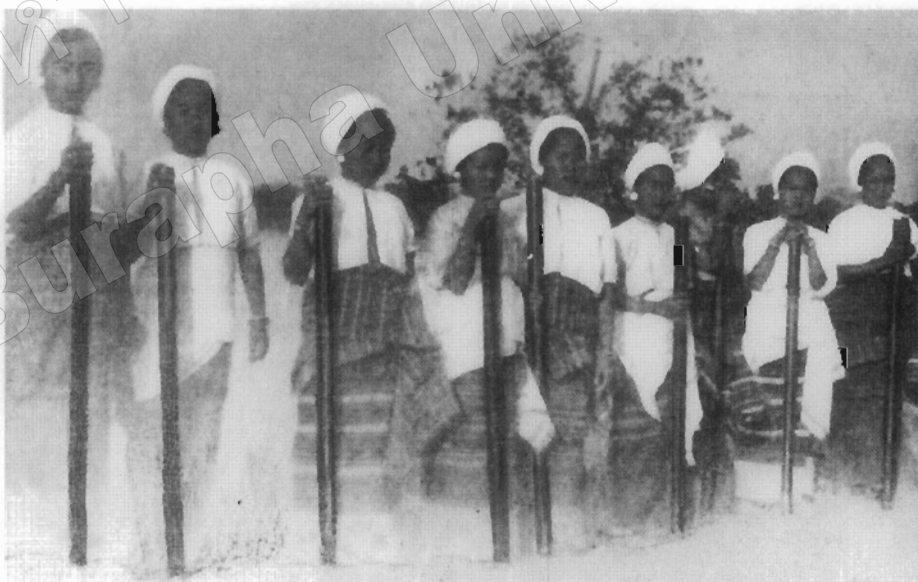
ภาพที่ 4-2 ผู้หญิงไทพ่าแก่กับน้องวัดสีขาว (ที่มา: Ai Cheng Hun Weingken)

ชาวไทพ่าแก่ไม่ได้เลี้ยงหม่อนไหมเช่นชาวเมืองอีสาน จึงต้องซื้อไหมจากตลาด ราคาของเส้นไหมนั้นนับว่าสูงมากเมื่อเทียบกับรายได้ของชาวไทพ่าแก่ที่ค่อนข้างต่ำ ประมาณถึง 1,000 รูปี (อัตรา 1 รูปี เท่ากับ 0.60 บาท ณ วันที่ 1 มกราคม 2557) ต่อการทอผ้าหนึ่งผืน แต่ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับคุณภาพของเส้นไหม หากใช้เส้นไหมที่มีคุณภาพดีก็ทำให้ผ้าผืนนั้นมีระยะเวลาใช้งานที่ยาวนานเช่นเดียวกัน (Weingken, Interview, December 6, 2013) ในปัจจุบันชาวไทพ่าแก่เริ่มหันมาซื้อเส้นไหมแบบสมัยใหม่จากตลาดมากขึ้นเพื่อใส่ทำงาน ส่วนเวลาที่มีงานบุญ ชาวไทพ่าแก่ก็ยังใส่ชุดในรูปแบบเดิมอยู่ เมื่อไปวัดชาวไทพ่าแก่ทั้งชายและหญิง จะมี “ผ้าเผิก” คือผ้าสไบสีขาวพาดตัวด้วยทุกคน

จีนไทพ่าแก่มีสีสันสวยงาม หญิงไทพ่าแก่มีความภาคภูมิใจเป็นอย่างมากที่ได้ทอและสวมใส่ชิ้นของตนเอง ผู้หญิงที่บ้านน้ำพ่าแก่จะทอผ้าเป็นกันทุกคน หญิงที่มีลูกสาวจะทอผ้าชิ้นเล็ก ๆ สำหรับลูกสาวของตนเองไว้ใส่ในช่วงเทศกาลสำคัญ ผ้าชิ้นของหญิงไทพ่าแก่ไม่ได้เป็นสินค้าที่ทำรายได้ให้กับชุมชนมากนักเนื่องด้วยไม่ได้เป็นที่นิยมสำหรับสตรีเมืองอื่น แต่หญิงไทพ่าแก่จะต้องทอเก็บไว้ให้มาก หากมีแขกบ้านแขกเมืองที่ขอบพอกก็จะนำมาให้เป็นของขวัญที่ระลึกนำกลับบ้านเมืองของตนเอง

ภาพที่ 4-3 การแต่งกายผู้ชายไทพ่าเกในอดีต (ที่มา: Ngipeton Gohain)

ภาพที่ 4-4 ผู้หญิงไทพ่าเกในอดีตเมื่อ พ.ศ. 2484 รอสรงน้ำพระในปอยสังแก่น
(ที่มา: Ngipeton Gohain)

นอกจากเสื้อผ้าที่เป็นเครื่องสวมใส่และเป็นเครื่องบ่งบอกฐานะแล้ว ชาวไทพ่าเกยังมีเครื่องประดับบางส่วนสำหรับหญิงสาว เครื่องประดับแบบดั้งเดิมของชาวไทพ่าเกที่พบนั้นมีจำนวนไม่มากนักและจากหลักฐานต่าง ๆ ไม่พบว่า ชาวไทพ่าเกมีการสักหรือใช้สีเขียนตามร่างกาย เครื่องประดับที่พบมี กำไลและปิ่นปักผมทำด้วยเงิน สร้อยคอทำด้วยโลหะ แก่นหูก (ต่างหูก) และแหวน ทำด้วยอำพัน

ด้วยขนาดของต่างหูกที่มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1 นิ้ว แสดงให้เห็นว่าในสมัยอดีตนั้นหญิงไทพ่าเกมีการเจาะหูและเจาะเป็นรูกว้าง ปัจจุบันไม่พบหญิงพ่าเกที่มีรอยเจาะหูกว้าง เป็นไปได้ว่าความนิยมในการใส่ต่างหูขนาดใหญ่ลดลง และผู้หญิงไม่ยอมเจ็บตัวจากการใส่ต่างหูขนาดใหญ่แล้ว

ภาพที่ 4-5 เครื่องประดับของหญิงไทพ่าเกในอดีต

ภาพที่ 4-6 การแต่งกายของชาวไทพ่าเกในปัจจุบัน

4. อาหารการกินของชาวไทพ่าเก

อาหารหลักของชาวไทพ่าเก คือข้าว เป็นข้าวหุงด้วยหม้อหรือข้าวที่ห่อใบตองแล้วนั่งเรียกว่าข้าวห่อ กินกับผักต้ม เช่น ผักกูด ถั่วฝักยาว ไทพ่าเกเรียกผักต้มว่า ผักหุง เนื้อสัตว์จะเป็นจำพวก หมู ไก่ ปลา ไข่ไก่ ปลาแห้ง แต่จะไม่ได้เน้นเนื้อสัตว์มากนัก ชาวไทพ่าเกจะดื่มชาต่างน้ำ ถือเป็นวัฒนธรรมที่รับมาจากชาวอินเดีย โดยการดื่มชานี้เชื่อว่าทำให้ร่างกายได้รับความอบอุ่น ชานั้นจะไม่ใส่นมหรือน้ำตาล เป็นชาอัสสัม กลิ่นหอมและรสชาติขมเล็กน้อย นุ่มลิ้น อาหารพื้นเมืองของชาวไทพ่าเก คือ หลามเข่า หรือข้าวหลาม ซึ่งจะไม่เหมือนกับข้าวหลามอย่างในประเทศไทย จะมีเพียงข้าวเปล่าเท่านั้น นอกจากนี้ยังมี เข่าแตก เหมือนข้าว โปดคั่ว เข่าแห้ง หรือข้าวตัง แป้งนึ่ง ลักษณะเหมือน ขนมแข่งของคนจีน ห่อใบกล้วยแล้วนำไปนึ่ง แป้งลอย มีลักษณะเหมือนแป้งนึ่ง แต่เอาไปทอด ปาเน่า คล้าย กับกะปิ แต่ทำมาจากปลา มีกลิ่นฉุน เวลาทำจะเอาเก็บไว้

ในกระบอกไม้ไผ่ ปาเอ้ม คือ ปลาเค็ม ปาเอ้ม เนื้อเอ้ม หรือ ปลา ไก่ หมู เอามาห่อใบตอง แล้ว วางไว้บนกระทะแบน ให้อย่างไปจนสุก นอกจากนี้ยังมี ผักกาดส้ม หรือผักกาดดอง ผักตำ ผักขู เป็นการเอาผักมาคั่ว ในกระทะ โดยที่ไม่ใส่น้ำมัน อาหารประเภททอดมีบ้างเล็กน้อย เรียกการทอดว่า แซน ชาวไทพ่าแก่ทุกครัวเรือนจะปลูกผักกาดเขียวไว้ในบริเวณบ้าน เมื่อผักกาดมีจำนวนมาก ชาวบ้านจึงต้องถนอมอาหารด้วยการดอง ขั้นตอนในการทำผักกาดดองมีดังนี้

1. นำผักกาดที่เก็บแล้ววางผึ่งแดดไว้ก่อน
2. นวดผักกาด แล้วหั่น จากนั้นนำไปล้างน้ำ
3. ผึ่งน้ำให้แห้ง เอาผักกาด ข้าวสุก เกลือ คลุกเคล้ากัน แล้วเอาใส่ขวดปิดฝาไว้
4. ประมาณ 10 วัน ผักกาดจะมีรสเปรี้ยว ก็นำไปปรุงอาหารได้

ส่วนพืชผักสำหรับทำอาหารชนิดอื่นนั้นหาได้ทั่วไปตามทุ่งนาทุ่งหญ้า บางครั้งขึ้นอยู่ข้างทาง เช่น มะเขือ ผักกูด ชาวไทพ่าแก่จะซื้อผักบางชนิดจากตลาด เช่น มันฝรั่ง มะเขือเทศ แครอท อาหารจำพวกเนื้อสัตว์จะทำกินกันไม่บ่อยนัก เนื่องจาก เนื้อหมู เนื้อไก่ นั้นมีราคาค่อนข้างแพง อาหารของชาวไทพ่าแก่ไม่ค่อยมีรสจัด เครื่องปรุงก็มีไม่มาก ปรุงรสเค็มด้วยเกลือ มีเกลือดำ และเกลือขาว เกลือดำรสชาติดีแต่มีกลิ่นรุนแรง มีเครื่องปรุงของอินเดียบ้าง ไม่นิยมอาหารทอดหรือทอดกรอบ ชาวไทพ่าแก่กินอาหาร 3 เปาะ (มือ) หรือบางครอบครัวไม่จำกัดมือ แต่จะกินเมื่อ“ต้องใหม่” คือ กินเมื่อหิว

เวลาหุงหาอาหารสามีมักจะมานั่งออมไฟ หรือผิงไฟข้างเตาไฟและพูดคุยกับภรรยา การกระทำเช่นนี้ไม่ได้พบเห็นแต่ในเฉพาะฤดูหนาวเท่านั้น เวลาที่สามีว่างมักจะมานั่งอยู่ด้วยกันกับภรรยาเสมอ ผู้ชายไทพ่าแก่ถือว่าการแสดงความรักและสร้างความอบอุ่นให้แก่ภรรยา ทำให้ครอบครัวมีความสุขและอยู่กันด้วยความรักจนถึงแก่เฒ่า

ข้อห้ามในการกินอาหาร คือ จะไม่รับพริกจากมือเพราะเชื่อว่า จะทำให้คนในครอบครัวทะเลาะกัน เปรียบพริกเป็นดั่งความร้อน หรือห้ามกินอาหารบนเตาเพราะจะทำให้อารมณ์ไม่ดี มีความโกรธอยู่ในตัว ดั่งความร้อนของไฟในเตา

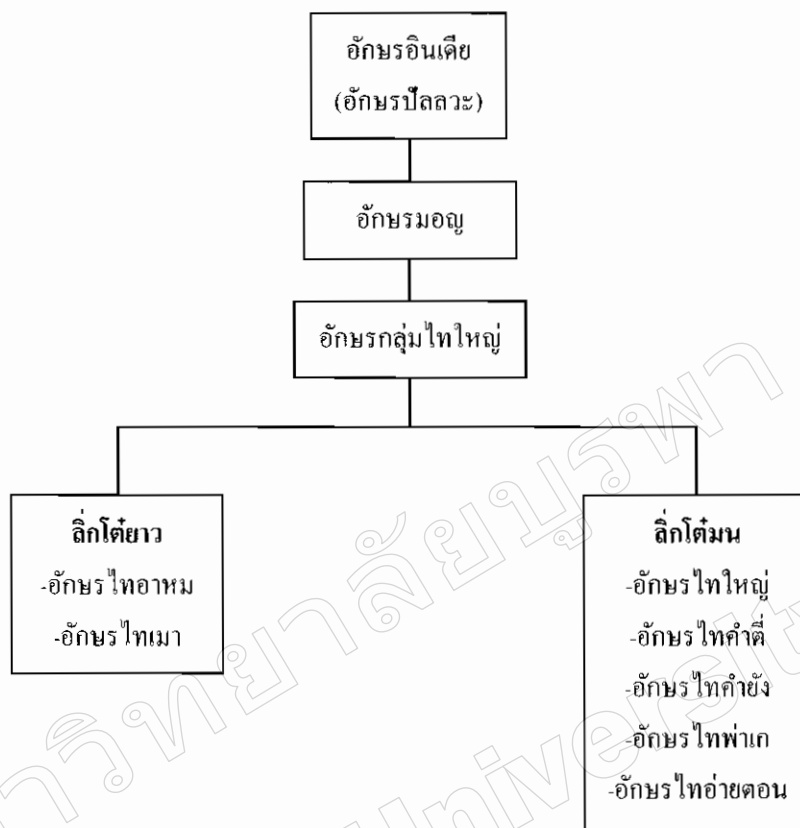

ภาพที่ 4-7 อาหารของชาวไทพ่าเก

5. ภาษาและภาษิตไทพ่าเก

ชาวไทพ่าเกจะพูดภาษาพ่าเกเมื่ออยู่ในบ้าน ส่วนนอกบ้านจะพูดภาษาอัสสัมมีส ภาษาไทพ่าเกนี้ ประกอบด้วยพยัญชนะ 18 รูป มีหน่วยเสียง 17 หน่วยเสียง หน่วยเสียงสระ 10 หน่วยเสียง และวรรณยุกต์ 6 หน่วยเสียง (วิไลศักดิ์ กิ่งคำ, 2549, หน้า 11)

เรณู วิชาศิลป์ (2542, หน้า 138) ได้จัดกลุ่ม อักษรไทพ่าเกว่าเป็นกลุ่มอักษรไทที่รับรูปอักษรมาจากอักษรมอญโบราณ เช่นเดียวกับ อักษรไทเมา (อักษรไทใหญ่ในจีน) อักษรไทใหญ่ ไนพม่า อักษร ไทอาหม อักษร ไทคำตี้ และอักษรไทอ่ายตอน

ภาพที่ 4-8 แผนภูมิแสดงการจัดกลุ่มภาษาของภาษาไทพ่าเก (เรณู วิชาศิลป์, 2542)

ภาษาไทพ่าเกมีทั้งระบบเสียง คำศัพท์ ไวยากรณ์และประโยคเป็นของตนเอง (วิไลวรรณ ขนิษฐานันท์, 2551) ประกอบด้วย เสียงพยัญชนะ 17 เสียงเมื่อเทียบกับภาษาไทย มาตรฐานในประเทศไทย ไม่มีเสียงพยัญชนะ b (บ) d (ด) ch (ช, ฉ) ñ (ญ) f (ฟ, ฟ) และ r (ร)

เสียง b ในภาษาไทพ่าเกได้รวมกับเสียง m ดังนั้น คำว่า บ่า บ้าน ใบ จึงออกเสียงเป็น maa⁵ maan³ mai² ตามลำดับ

เสียง d ในภาษาไทพ่าเกได้รวมกับเสียง n ดังนั้น คำว่า ดี ดู คำ จึงออกเสียงเป็น nii² nuu² nam² ตามลำดับ

เสียง ch ได้รวมกับเสียง c ดังนั้น คำเช่น ช้าง ชื่อ เซ้า จึงออกเสียงเป็น can³ cii⁶ cau³ ตามลำดับ ซึ่งเหมือนกับภาษาถิ่นทางภาคเหนือของประเทศไทย

เสียง ñ (ญ) ได้รวมกับเสียง y ดังนั้น คำ เช่น หย้า ยุง ใหญ่ จึงออกเสียงเป็น yaa³ yun⁵ yai⁶ (แต่ผู้บอกภาษาที่เป็นผู้สูงอายุบางคนยังมีเสียง ñ ในบางคำ)

เสียง f ได้รวมกับเสียง ph ดังนั้น คำ เช่น ฟน ฟ้า ฝี่ จึงออกเสียงเป็น phun¹ phaa³ phii¹

เสียง r ได้รวมกับเสียง h ดังนั้นคำ เช่น เรือ รู แรง จึงออกเสียงเป็น he⁵ huu⁵ haiŋ⁵
สระของภาษาไทยภาค ประกอบด้วยสระเดี่ยว 8 เสียง สระผสม 3 เสียง โดยไม่แยกสระ
นั้นและสระยาว ยกเว้น สระอะ และสระอา คู่เดียว โดยมีลักษณะที่น่าสนใจ 4 ประการ ได้แก่

1. สระ ๕ “แอ โบราณ” เมื่อตามด้วยเสียงพยัญชนะ n หรือ k จะออกเสียงเป็น ai ดังนั้น
คำ เช่น แป้ง แรง ทองแดง จึงออกเสียงเป็น paiŋ³ (ไปง) haiŋ⁵ (ไหง) toŋ⁵ (ตอง) naiŋ² (ไนั่ง)

2. สระ ๖ “ออ โบราณ” เมื่อตามหลังด้วยเสียงพยัญชนะ ŋ หรือ k จะเปลี่ยนไปเป็นเสียง
au (l - 1) ดังนั้นคำว่า บางกอก นอก ออก จึงออกเสียงเป็น maan² -kauk⁴ (บางเกาก) nauk⁶ (เนา)
?auk⁴ (เอาก)

3. สระ ๖ เมื่อตามหลังพยัญชนะ S และ C จะให้พยัญชนะดังกล่าวนั้นกลายเป็น
พยัญชนะปากกลม (labialized) เช่น c^๖oom “ลูกต้อง” luu⁴ -khau³ -s^๖oom “ตัดบาตร”

4. สระ ai ตรงกับ “ไ” ในภาษาไทยในประเทศไทย ออกเสียงว่า “เออ-อี”
ระบบเสียงวรรณยุกต์มี 6 เสียง

ตารางที่ 4-1 ระบบเสียงวรรณยุกต์

	A	B	C	D
H	จัตวา	สามัญ	กลางตกต่ำ มีเสียงในคอหอย	สามัญ-สูง
M	สูงตกต่ำ	สามัญ	กลางตกต่ำ มีเสียงในคอหอย	สามัญ-สูง
L	สูงตกต่ำ	เอก	กลางตกต่ำ	เอก

ส่วนรูปประโยค มีโครงสร้างดังนี้

ประธาน (S)+กริยา (V)+กรรม (O) หรือ ประธาน (S)+กรรม (O)+กริยา (V)

ตารางที่ 4-2 พยัญชนะและสระไทพ่าเก (ที่มา: Stephen, 1999)

ลำดับ	พยัญชนะ	เสียง	คำ	ความหมาย	สระ	เสียง
1	ก	กะ	กั	ไก่	กะ	กา
2	ง	งะ	งั	ไข่	งา	ก่า
3	ค	หงะ	คั	ง	คั	กึ
4	ฆ	จะ	ฆั	ข้าง	คั	กึ
5	ช	สะ	ชั	สี่	คั	กู
6	ซ	เหนียะ	ซั	หย่อง (โพธิ)	คั	กู
7	ด	ต๊ะ	ดั	ต้น	คั	เก
8	ต	ท๊ะ	ตั	ตุง	คั	ไก
9	น	น๊ะ	นั	นิ้ว	คั	โก
10	บ	ปะ	บั	ปา	คั	ก่า
11	ป	พะ	ปั	พ่า (ผ้า)	คั	กุ่ม
12	ผ	ฝะ	ผั	ฝิ่ง	คั	ก้อม
13	ม	มะ	มั	หมู	คั	เกอ
14	ย	ย๊ะ	ยั	ยุง	คั	เก่า
15	ล	ล๊ะ	ลั	ลิง	คั	เกือ
16	ว	ว๊ะ	วั	โว	คั	ก้อ
17	ห	หะ	หั	เฮ	คั	กอย
18	อ	อะ	อั	อ่าง		

ตารางที่ 4-3 มาตราสะกด

ลำดับ	ตัวสะกด	เสียง	คำอ่าน	ความหมาย
1	ฌ	ฌ	หมาก	หมาก (ผลไม้)
2	ฌ	ฌ	กาง	กาง
3	ฌ	ฌ	เจด	เจ็ด
4	ฌ	ฌ	แกม	แกม (โต๊ะ)
5	ฌ	ฌ	กาด	ตลาด
6	ฌ	ฌ, ฌ	ม่าน	บ้าน
7	ฌ	ฌ	بيب	بيبเล็ก (หนังสือ)
8	ฌ	ฌ	เล่ม	เล่ม
9	ฌ	ฌ	เสอ	เสื่อ

ตารางที่ 4-4 ตัวอย่างภาษาไทยเก่า

หมวดคำ	ภาษา		
	ภาษาไทยเก่า	ภาษาไทย	
1. จำนวนนับ	หนึ่ง-สิบ	หนึ่งถึงสิบ เหมือนกัน	
	ยี่สิบ	ชาว	
	สามสิบ	สามสิบ	
	หนึ่งปาก	หนึ่งร้อย	
	ปากหนึ่ง	หนึ่งร้อยหนึ่ง	
	สองปาก	หนึ่งร้อยสอง	
	เห็งหนึ่ง	หนึ่งพัน	
	เห็งหนึ่ง เสนิ่ง	หนึ่งพันหนึ่ง	
	สองเห็ง	สองพัน	
	แสน	แสน	
	กูปเต	ล้าน	
	2. คำบอกเวลา	เนินไน	เดือนนี้
		เนินหน้า	เดือนหน้า
เนินพน		เดือนที่แล้ว	
ปีไน		ปีนี้	
ปีหน้า		ปีหน้า	
ปีกาย		ปีกลาย	
อะคิง		เวลา	
มะไน		วันนี้	
มะพุก		พรุ่งนี้	
มะอือ		มะรีน	
มะงา		เมื่อวาน	
3. ทิศ		เหนอ	เหนือ
		เต้อ	ใต้
	วันออก	ตะวันออก	
	วันตก	ตะวันตก	

ตารางที่ 4-4 (ต่อ)

หมวดคำ	ภาษา	
	ภาษาไทพ่าเก	ภาษาไทย
4. ส่วนของร่างกาย	ชนโห	ผม
	นั่ง	จมูก
	ปิงสบ	ริมฝีปาก
	สบ	ปาก
	จี้	นม
	ดิน	เท้า
	แก้มกั้น	สะโพก
	โก	ท้ายทอย
5. กริยา	นั่ง	นั่ง
	ย่าง	เดิน
	เล่น	วิ่ง
	กำ	ไป
	ปกลับมา	กลับมา
	จิมเจอ	ดีใจ
	จะหนาย	เสียใจ
	น้ำตาดก	ร้องไห้
6. ผลไม้	หมากกะหนด	สับปะรด
	หมากออจา	น้อยหน่า
	หมากหวาน	ส้มเขียวหวาน
	แดงแป	แดงโม
	หมากล่าง	ขนุน
	หมากอุ้น	มะพร้าว
	หมากแก่น	มะขาม
	หมากกอก	มะกอกน้ำ

ตารางที่ 4-4 (ต่อ)

หมวดคำ	ภาษา	
	ภาษาไทยเก่า	ภาษาไทย
7. กิจกรรม	เอาลงเม เอาลงสาว	แต่งงาน
	สังฮิว	เผาศพ
	ตั้งเฮิน	มีครอบครัว
	ปอย	งานบุญ
8. การเรียน การสอน	ไต่ลิก	ตัวอักษร
	เป็	ปากกา
	เจ้	กระดาษ
	ฝิ่นลิก	หนังสือ
	คีสอนฝิ่นลิก	โรงเรียน
	ลูกอ่อนสอนลิก	นักเรียน
	ป้อนติก	คุณครู
9. ยวดยาน	แลงเลว	รถจักรยาน
	แลงอ่อน	รถจักรยานยนต์
	แลงลม	รถยนต์
	แลงไฟ	รถไฟ
	แลงม้า	รถม้า
	แลงโจ	เกวียน
	แลงเมน	เครื่องบิน
	แลง	พาหนะ
10. ประโยค	กะสังเฮ็ด	ทำอะไร
	เมื่อเหนอมามา	มาเมื่อไร
	จมเจอ	สวัสดี ดีใจ
	บ้านอยู่ไกล	บ้านกะอือ
	บ้านอยู่ไกล	บ้านกัย
	ดีเถอตะกะ	จะไปไหนหรือ
	เช่ากินแฮ้วกะ	กินข้าวแล้วหรือยัง

ตารางที่ 4-4 (ต่อ)

หมวดคำ	ภาษา	
	ภาษาไทพ่าเก	ภาษาไทย
	ไล่สังมะกะ	ทำไมไม่ไปล่ะ
	เผอตะกิน	ใครจะกินล่ะ
	อะคิงเหนอ	ก็โมงแล้ว

ภาษิตไทพ่าเก

นอกจากภาษาที่เป็นเครื่องมือในการสื่อสารแสดงความรู้สึกนึกคิดแล้ว ชาวไทพ่าเกยังมีภาษิตที่สืบทอดกันมาเพื่อไว้เตือนตนเองและเพื่อสอนลูกหลาน ซึ่ง Am Saeu Weingken (Interview, December 6, 2013) ได้รวบรวมจากความทรงจำและมีการบันทึกไว้มีตัวอย่างดังต่อไปนี้

1. แหลมแผลวก้าต้อดตั้ง เฮ็ดแหลมมะอ้อแอวจักข์อ้งกอ

แปล ถ้าโง่งจะ โคนเขวนคอด้วยตัวเอง

อุปมา ตั้งคนเราฉลาดไปหรือโง่งไปก็ไม่ดี

2. หน้าใผ่ผ้อมะเสียม คนใผ่ผ้อมะสอน

แปล หน้ามแหลมไม่ต้องมาเหลา คนเลียบแหลมไม่ต้องมาสอน

อุปมา ตั้งคนฉลาดไม่ต้องให้ใครมาสอนเขาจะฉลาดด้วยตนเอง

3. หมอกย่าน้ำปา หมอกย่าน่าเข้า หมอกย่าน่าสาว

แปล ดอกบัวน้ำสงบสุข ดอกหญ้าข้าวสวย ผู้ชายไม่มีผู้สาวไม่ดี

อุปมา น้ำไม่มีปลา นาไม่มีข้าว ผู้ชายไม่มีคู่ ไม่ดี

4. ไม่ลำแนวตางป้อง โก้ยห่มเฮอต่างหวี ลู่อ่มป้อฮ่มแม่ต่างเจอ

แปล ลูกไม้ต้นเดียวกันแต่ต่างกิ่งกันลูกก็ต่างกันลูกพ่อแม่เดียวกันก็ต่างกันเลย

อุปมา คนเรามีที่มาต่างกันก็ต่างจิตต่างใจกัน

5. โตกเย่ยอม หอมเย่ขึ้น

แปล เงินเยอะใช้ไปก็ตาย ถ้าเก็บก็มี

อุปมา ความประหยัดทำให้มีกิน

6. คำป้อแม่ว่าเมารู ตายโลมโหกงม่าน

แปล ไม่เชื่อคำพ้อแม่ ตายกลางบ้าน

อุปมา คำผู้ใหญ่ว่าต้องฟังเอาไว้

7. คำเจ้าว่ามะหะหรือ คายเอิกเขอไนซี

แปล ถ้าเจ้าเหนือหัวสั่งต้องเชื่อ ควายสกปรกต้องชี้

อุปมา คำสั่งจากผู้บังคับบัญชาขัดไม่ได้

8. เก้าหย่อเสขา ข้าหย่อเสถ้ำ

แปล บุญคุณต้องทดแทน

อุปมา ให้รู้คุณคน

9. จีอกนมะห้อม ด้ย กั้นพ่องซือกิน โก้ยจำกือ

แปล ใจต่างกัน กินก็ไม่เหมือนกัน

อุปมา คนเราต่างกัน มากคนก็ยิ่งมากความ

10. ลักโงไนโงจ้ำ ลักมัวไนมัวแห

แปล เลือกวัวได้วัวไม่ดี เลือกม้าได้ม้าไม่ดี

อุปมา เลือกมากมักได้แร่

11. เจ้าปะใสเยลิม เจ้าปะลมมะลิม

แปล คนที่ทำร้ายคนอื่นไม่จำ ถ้าถูกทำร้ายจะจำ

อุปมา ความผิดของคนอื่นเห็นได้ชัด

12. นกโก่กินหมอกไม้ นกคู้ตายตางไก่อ

แปล นกกินดอกไม้ นกคู้ (นกเขา) ตายแทนไก่อ

อุปมา กินอย่างหนึ่งอีกอย่างหนึ่งตาย หรือ เค็ดดอกไม้สะเทือนถึงดวงดาว

13. กินจ้างจี้จ้าง กินไก่จี้ไก่

แปล กินช้างจี้เป็นช้าง กินไก่จี้เป็นจี้ไก่ กินอะไรก็ถ่ายเป็นอย่างนั้น

อุปมา ไม่ต้องตามอย่างคนที่มีมากกว่า

14. หมอกย่าหอมลมป่าไป อ้ายคนหอมลมป่าเล่า

แปล ดอกหญ้าหอมลมพัดไป คนดีพูดกันต่อ

อุปมา คนดีไม่ต้องป่าวประกาศ ชาวบ้านชาวเมืองจะรู้เอง

15. เก้าเก้าเข้าวอังกา สองเก้าเม่อฮาห่มไตไม่

อุปมา ไก่เห็นตีนงู งูเห็นนมไก่

16. ไน่ล็กเคอคาม สิกมะตัน ยันมะไน่ มักเมาไน่ ขาเมาเปน

ปวดหนึ่งก้อเมาไน่ ปวดเนื้อก็เมาเปน

อุปมา เราจะไม่ได้รับผลอะไรถ้าไม่ได้วางแผนให้ดี

ภายิตของไทพ่าเกเป็นถ้อยคำที่สั้นและง่าย เมื่อตีความแล้วให้ความหมายได้ลึกซึ้ง

เป็นการอบรมสั่งสอนการใช้ชีวิต การปฏิบัติตนให้อยู่บนความพอดีและพอเพียง และมีการสอนให้เข้าใจในวิถีชีวิตของผู้อื่นด้วย

6. บ้านเรือนและศาสนสถาน

เฮินห้าง ไม้ซาง ตองก้อ

เฮิน ที่อยู่อาศัย หรือบ้านของชาวไทพ่าเกเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการดำรงชีวิต

ชาวไทพ่าเกจะอาศัยอยู่รวมกันเป็นครอบครัวใหญ่ เมื่อครอบครัวขยายมากขึ้นและไม่เพียงพอต่อสมาชิกในบ้าน ผู้ชายที่แต่งงานแล้วจึงจะไปสร้างบ้านใหม่

บ้านของชาวไทพ่าเกสร้างด้วยไม้ไผ่ผ่าซีกทั้งพื้นเรือนและผนัง มีใต้ถุนสูงและเสาเรือนขนาดใหญ่ เรียกว่า “เฮินห้าง” ส่วนของเสาจะเรียกว่า “เสา” หลังคามุงด้วย “ตองก้อ” หรือใบตองแห้ง ชาวพ่าเกจะตัดใบตองและตากแห้งไว้ หากหลังคาส่วนใดชำรุดก็จะนำไปเปลี่ยน ลักษณะบ้านในแต่ละหลังจะมี 2 ส่วน คือด้านนอกและด้านใน เรียกว่า “ข้านนอก และ ข้านใน” ด้านนอกเป็นที่โล่งสำหรับนั่งเล่น ส่วนด้านในจะแบ่งเป็นห้องต่าง ๆ มีห้องนอน ห้องพระหรือห้องสวดมนต์ เรียกว่า “ค้อกตั้งหอม” ส่วนของครัวจะอยู่ในตัวบ้านเช่นเดียวกัน แต่แบ่งเขตแยกออกมา เรียกว่า “เฮินอ่อน”

บ้านแบบดั้งเดิมของชาวไทพ่าแก่นั้นใช้วิธีการผูก ไม้ใช้ตะปู วัสดุที่ใช้สำหรับโครงสร้างจะเป็นไม้เนื้อแข็งเพื่อทำหน้าที่รองรับน้ำหนักของเรือนทั้งหมด ส่วนของพื้น ผนัง หลังคา ใช้วัสดุทั่วไปที่หาได้จากท้องถิ่น บ้านของชาวไทพ่าแก่นมีส่วนประกอบที่สำคัญดังนี้

1. เสา ทำด้วยไม้เนื้อแข็ง มีกี่เสาก็ขึ้นอยู่กับขนาดของบ้าน
2. สุน ทำด้วยไม้เนื้อแข็ง วางขวางระหว่างเสา ทำหน้าที่รองรับน้ำหนักของตัวบ้าน
3. สุนพาง ทำด้วยไม้เนื้อแข็งหรือไม้ไผ่ มีขนาดเล็กกว่าสุนเล็กน้อย วางทับลงไปบนสุนในแนวขวาง และเว้นระยะพอประมาณ ช่วยรองรับน้ำหนักตัวบ้าน
4. โดง ใช้ไม้ไผ่ลำต้นตรงทั้งต้น วางลงไปบนสุนพางแนวเดียวกับสุน เป็นชั้นเตรียมสำหรับเป็นฐานทำพื้น
5. แก๊บ ทำด้วยไม้ไผ่ลำต้นตรง 1 ต้น ผ่าซีกได้ประมาณ 6 ชั้น วางแนวขวางทับลงไปบนโดงอีกชั้นหนึ่ง เพื่อเพิ่มความแข็งแรง
6. พ่าก พื้นเรือน ทำด้วยไม้ไผ่ลำต้นตรง ผ่าและทุบให้แบน
7. เกียงาง ส่วนที่วางเป็นฐานสำหรับทำหลังคา
8. กอน ไม้ไผ่ผ่าซีกผูกเป็น โครงหลังคา วางบนเกียงาง
9. แก๊บ ไม้ไผ่ผ่าซีกผูกเป็น โครงหลังคา วางไขว้กับกอน
10. หลังคา ทำด้วยตองก้อที่ผูกเป็นตับแล้ววางทับลงไปบนแก๊บ

นอกจากโครงสร้างหลักดังกล่าวข้างต้นแล้ว บ้านของชาวไทพ่าแก่นมีพื้นที่ใช้สอยภายในและภายนอกตัวบ้าน ที่สำคัญดังนี้

1. หกไล (หกไหล หรือ หกกะไล) บันไดทำด้วยไม้เนื้อแข็ง จำนวนชั้น 7 หรือ 9 ชั้น
2. ฮาวหกไล ราวจับบันไดทำด้วยไม้เนื้อแข็ง
3. ผา เป็นผนังบ้านทำด้วยไม้ไผ่ผ่าซีกสานขัดกันไปมา
4. จาน หรือชาน เป็นที่โล่ง ระดับพื้นต่ำกว่า ข้านนอก
5. ข้านนอก เป็นห้องพักผ่อนอยู่ส่วนแรกของเรือน
6. กั้นห้อง (ตื่นอน) ห้องนอน
7. คอกตั้งซอม เป็นห้องพระ ไว้สำหรับสวดมนต์นั่งสมาธิ
8. เสาผีน้า หรือเสาเอก มี 2 เสา อยู่ด้านทิศตะวันออกติดกับคอกตั้งซอม
9. เอนอ่อน หรือคร้ว มี พังไผ่ หรือเตา เป็นส่วนสำคัญสำหรับหุงหาอาหาร
10. สูปตุ้ (สับปะตุ้) ประตุ ทำด้วยไม้เนื้อแข็ง
11. สูปตุ้อ่อน หน้าต่าง
12. เอนจี้ เอนเย่ว หรือห้องน้ำ

13. ต่า หรือรั้ว ทำด้วยไม้ไผ่สานขัดกันไปมา สำหรับแบ่งเขตแดนของบ้าน

รูปแบบบ้านของชาวไทพ่าเกเมื่อก่อน พ.ศ. 2516 ลักษณะบ้านเป็นเพียงเรือนห้องเดียว ไม่มีครัวเหมือนในปัจจุบันเวลาหุงหาอาหารจะใช้ก้อนหินวางที่พื้นดินแล้วก่อไฟ ครัวที่เห็นในปัจจุบันนี้เป็นส่วนที่ต่อเพิ่มเติมทีหลัง (Gohain, Interview, December 7, 2013)

ส่วนห้องสำหรับใช้สอยในอดีตก็มีน้อย เป็นเพียงเรือนตอนเดียว ผู้อาวุโสที่สุดของบ้านจะนอนห้องพระอยู่ด้านหลังของตัวเรือน เมื่อมีแขกมาหากก็จะไปนั่งที่ห้องพระและคุยกัน ส่วนหน้าตานั้นไม่มี มีแต่ประตูแยกแต่ละส่วนของบ้าน คำว่า หน้าต่าง ในภาษาไทยไม่เคยมีใช้มาก่อน เมื่อมีการเพิ่มหน้าต่างเข้าไป ลักษณะของหน้าต่างนั้นคล้ายประตู จึงเรียกว่า สิบตุ๋อ่อน (Weingken, Interview, December 7, 2013)

เสาฉิน้ำ ถือเป็นเสาเอกของเรือน จะมี 2 เสา อยู่ติดกับห้องพระและห้องนอนของเจ้าเฮิน หรือผู้ที่อาวุโสที่สุด ในบางบ้านอาจพบเห็น “เข่งพริ้ว” หรือ หิ้งพระอยู่ด้านหน้าของบ้านได้หลังคาเพื่อเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวที่ช่วยปกปักษ์รักษาครัวเรือนและผู้อาศัยให้อยู่กันอย่างปลอดภัย

การวางผังบ้านจะหันหน้าไปแม่น้ำหก บนตัวเรือนด้านทิศตะวันออกเป็นส่วนของห้องต่าง ๆ ด้านทิศตะวันตกเป็นครัว ส่วนด้านนอก เขี้ยว อยู่ด้านทิศตะวันออก เฮินขี้ เฮินยั่ว อยู่ทิศตะวันตก

ลักษณะเด่นของเรือนไทพ่าเกนั้น มีความยืดหยุ่น ระบายความร้อนได้ดีถึงแม้ไม่ได้ทำหลังคาสูงชัน วัสดุที่ใช้ในการสร้างบ้านเป็นวัสดุที่หาได้ทั่วไปในท้องถิ่น เมื่อชำรุดเสียหายสามารถหามาเปลี่ยนทดแทนได้โดยง่าย และด้วยคติความเชื่อในผิวน้ำการจัดวางผังสร้างเรือนจึงเป็นไปในแนวเดียวกันโดยทุกบ้านต้องหันหน้าบ้านไปทางแม่น้ำ ถือเป็นข้อปฏิบัติที่สืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน

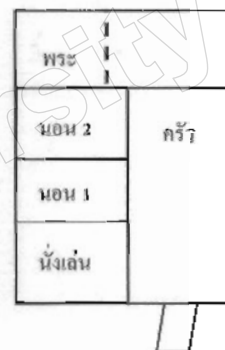
ภาพที่ 4-9 ส่วนต่าง ๆ ของเรือนไทพ่าแก

ภาพที่ 4-10 เตาสำหรับประกอบอาหาร

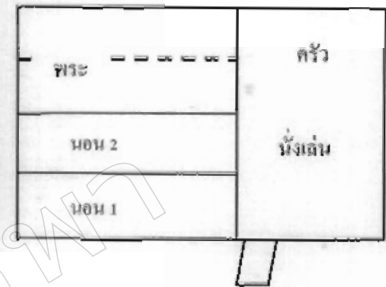
รูปแบบเรือนดั้งเดิมของชาวไทพ่าเกยังมีลักษณะแตกต่างกันไปตามความต้องการใช้สอย และจำนวนสมาชิกในบ้าน รูปแบบเรือนดั้งเดิมของไทพ่าเกที่พบในบ้านน้ำพ่าเกมีอยู่ 3 รูปแบบดังนี้

1. เรือนขนาดเล็กรูปตัว I-แนวตั้ง เหมาะสำหรับครอบครัวเดี่ยวที่แยกครอบครัวออกมาแล้ว มีห้องนอน 2 ห้อง ห้องนั่งเล่น 1 ห้อง ห้องพระอยู่ด้านหลังและกันไว้สำหรับเก็บเครื่องใช้เครื่องนุ่งห่ม 1 ส่วน ส่วนของครัวจะมีขนาดเกือบครึ่งหนึ่งของตัวบ้าน

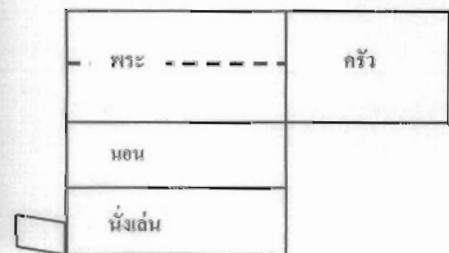
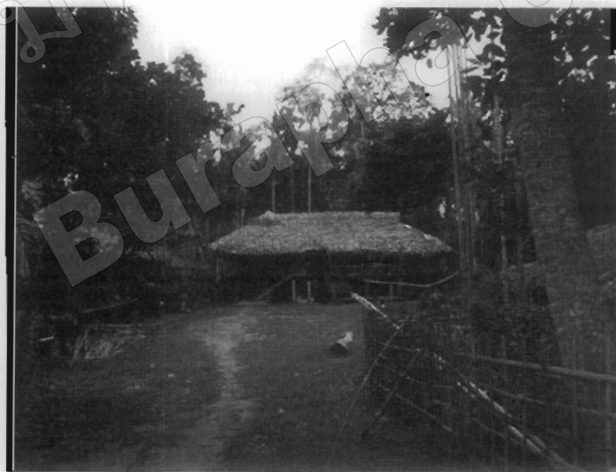
ภาพที่ 4-11 เรือนดั้งเดิมแบบตัว I-แนวตั้ง

2. เรือนขนาดเล็กรูปตัว I-แนวนอน เหมาะสำหรับครอบครัวขยายสำหรับสมาชิก 5-6 คน มีห้องนอนขนาดใหญ่ 2 ห้อง ห้องนั่งเล่น 1 ห้อง ห้องพระอยู่ด้านหลังและกันไว้สำหรับเก็บเครื่องใช้เครื่องนุ่งห่ม 1 ส่วน ส่วนของครัวจะมีขนาดเกือบครึ่งหนึ่งของตัวบ้าน

ภาพที่ 4-12 เรือนดั้งเดิมแบบตัว I-แนวนอน

3. เรือนขนาดเล็กรูปตัว L เหมาะสำหรับครอบครัวขยายสำหรับสมาชิก 5-6 คน มีห้องนอนขนาดใหญ่ 1 ห้อง ห้องนั่งเล่น 1 ห้อง ห้องพระอยู่ด้านหลังและกันไว้สำหรับเก็บเครื่องใช้เครื่องนุ่งห่ม 1 ส่วน ส่วนของครัวจะมีขนาดส่วนสี่ของตัวบ้าน

ภาพที่ 4-13 เรือนดั้งเดิมแบบตัว L

6.2 กำจอง ป้ายพริ้ว ศรีราชาของชาวไทพ่าเก

จอง หรือวัดของชาวไทพ่าเก เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวไทพ่าเก ชาวบ้านจะไปวัดไหว้พระ โดยไม่จำกัดเทศกาล หากชาวบ้านต้องการเข้าไปปรึกษาหรือพูดคุยกับพระสงฆ์ก็สามารถเดินเข้าไปยังวัดได้ โดยไม่ต้องนัดหมาย

วัดน้ำพาดในปัจจุบันมี กันต หรือเจ้าสล่า (เจ้าอาวาส) 1 ปา (รูป) เจ้าแก (พระ) 1 ปา เจ้าซาง (เณร) 3 ปา (Prajnasiri, Interview, December 6, 2013)

รูปแบบของวัด

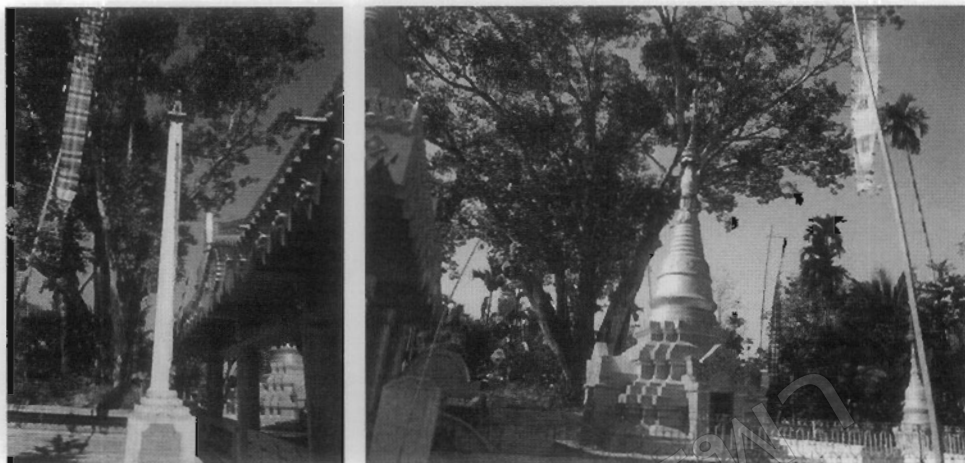
ลักษณะรูปแบบวัดของบ้านน้ำพาด สร้างแบบง่าย ไม่มีลักษณะตายตัว เน้นที่ประโยชน์ใช้สอยและสามารถแสดงถึงสัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาได้ เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้และทำความเข้าใจในกิจการทางพุทธแก่ชาวพุทธทั่วไป ส่วนประกอบภายในวัดมีดังนี้

1. จอง เป็นวิหารสำหรับสวดมนต์ สร้างด้วยอิฐและปูน หลังคากระเบื้องเป็นแบบสมัยใหม่ ภายในวัดบรรจุพระพุทธรูปที่ชาวไทพาดนำมาจากเมืองเมฆ และพระพุทธรูปที่แยกต่างบ้านต่างเมืองนำมาถวาย เก็บหนังสือธรรมและเป็นสถานที่สวดมนต์ฟังเทศน์ในวันก้ำ (หรือวันพระ) นอกจากเก็บเอกสารเรื่องราวทางพระพุทธศาสนาแล้ว ยังเป็นที่เก็บอุปกรณ์ที่ใช้ในกิจกรรมของชาวบ้าน เครื่องดนตรีต่าง ๆ

รูปที่ 4-14 พระพุทธรูปภายในวิหาร

2. เจ็ดตี หรือเจดีย์ อยู่ทางเข้าวัด มีเสาแขวนธง หรือ “นาม” และคัน โปรีอยู่ด้านหน้าเจดีย์ ซึ่งเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปซึ่งเป็นสัญลักษณ์แทนองค์สัมมาสัมพุทธเจ้า

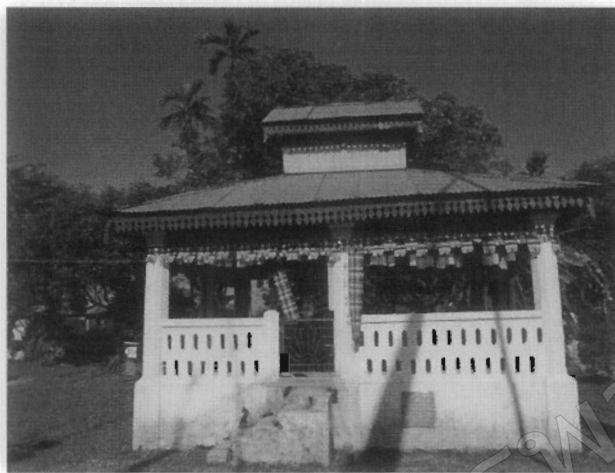
ภาพที่ 4-15 บริเวณส่วนหน้าของวัด เจตติ หรือเจติย์ มีเสาเขวนตรงอยู่

3. ม่านด้าย เป็นอาคาร โถงชั้นเดียวสร้างด้วยปูนทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า หลังคาทำด้วยปูน และมีเจติย์อยู่ด้านบน ทำสี่เหลี่ยมทอ เป็นศิลปะแบบพม่า สำหรับไหว้พระสวดมนต์ทำกิจกรรมทางพุทธศาสนาและกันตอสงฆ์

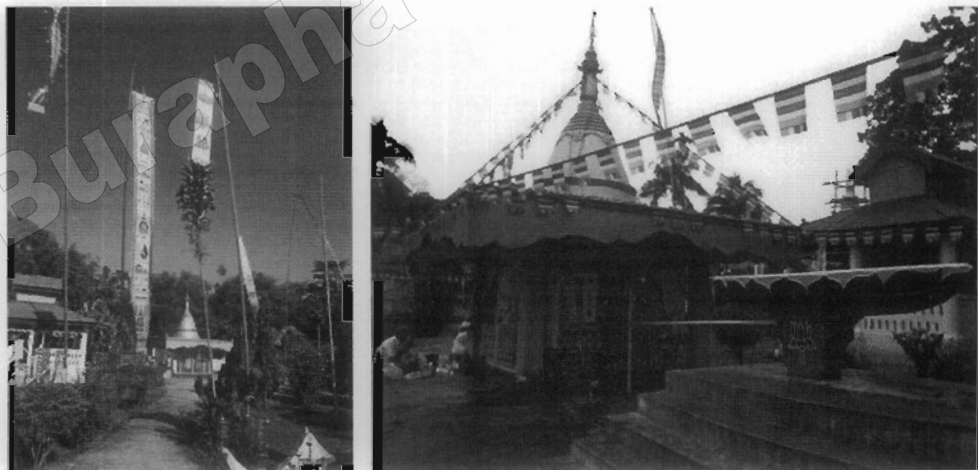
ภาพที่ 4-16 ม่านด้าย

4. ธรรมูกะถิง เป็นอาคาร โถงชั้นเดียวสร้างด้วยปูนทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า หลังคากระเบื้อง หรือเรียกอย่างหนึ่งว่า เรือนนุ่งสังฆาร เมื่อเจ้าชาย (ณร) ครบอายุบวชเป็นเจ้าหมก (พระ) แล้ว จะมาทำพิธีบวชที่นี่

ภาพที่ 4-17 ธรรมุกกะถิง

5. จองพริ้าและฮางเฮอ เป็นอาคารปูนขนาดเล็กสี่เหลี่ยมจัตุรัส สร้างด้วยปูนหลังคาปูนเสมอกัน มีเจดีย์อยู่ด้านบน ด้านในเป็นท่อน้ำต่อมาจากฮางเฮอ ฮางเฮอคือรางรูปเรือ สร้างด้วยปูนต่อท่อน้ำเข้าไปที่จองพริ้า จองพริ้าเป็นที่บรรจุพระพุทธรูปในช่วงสงครามค้ ส่วนฮางเฮอเป็นที่ให้ชาวบ้านมาสร้งน้ำพระ ซึ่งชาวไทพ่าเกอะไม่สร้งน้ำที่พระพุทธรูปโดยตรงจึงต้องสร้งน้ำผ่านฮางเฮอ

ภาพที่ 4-18 จองพริ้าและฮางเฮอ

6. มุจะลินกา หรือ นาคมุจลินท์ เป็นสระน้ำทำด้วยปูนรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ตรงกลางสระมีพญานาคอุ้มพระพุทธรเจ้า ทางเข้าสระมีรูปปั้นสิงห์โตตัวผู้ 2 ตัวทำหน้าที่อารักขา จากความเชื่อเดิมว่า พญานาคชื่อ มุจลินท์นาคราช เป็นผู้เฝ้ารักษาพญานาคอาศัยอยู่ที่สระ โบกขรณี ใกล้ด้นมุจลินท์ ได้

เข้าไปจดกายรอบองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ 7 รอบ และแผ่กายปกป้องพระเศียรของพระองค์ไม่ให้ต้องลมและฝน

ภาพที่ 4-19 มุเจลินกาหรือนาคมุจลินท์

7. เสาอโศกา หรือ เสาของพระเจ้าอโศก สร้างด้วยปูน ฐานด้านล่างเสา 8 เหลี่ยม 2 ชั้น ชั้นแรกเป็นฐานประดับด้วยพระธรรมจักร เป็นสัญลักษณ์แสดงถึง “มะกานแปดข้อ” หรือ มรรคแปด ชั้นที่ 2 ด้านในบรรจุพระพุทธรูปขนาดและสัดส่วนมงคล เช่น ช้าง สิงห์โต ตัวเสากลมสูงประมาณ 5 เมตร ส่วนของฐานรองรับสิงห์โต เริ่มจากกลีบบัว ชั้นถัดไปเป็นฐานรองสิงห์โต รอบฐานเป็นวงล้อมพระธรรมจักร 4 วง สลับกับรูปสัตว์มงคล 4 ตัว (ช้าง วัว ม้า และ สิงห์โต) ถัดไปเป็นรูปปั้นสิงห์โต 4 ตัว นั่งหันหลังชนกัน ด้านบนมีธรรมจักร

ภาพที่ 4-20 เสาของพระเจ้าอโศกในอดีตและปัจจุบัน

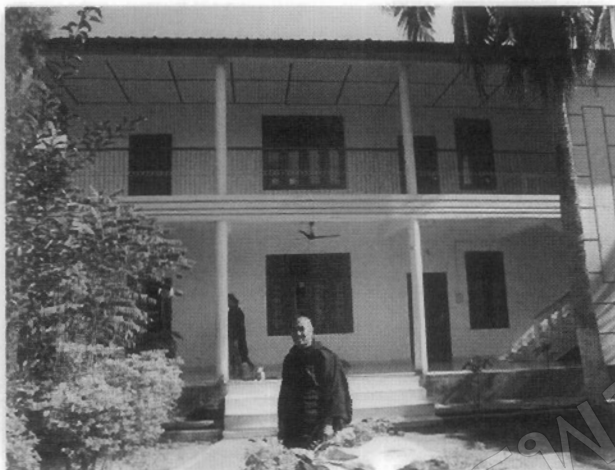
8. ธรรมเจดีย์เป็นเจดีย์ฐานกลมยอดสูงสร้างด้วยปูน ภายในไว้สำหรับเก็บ “ลี้กชาย” พระธรรมที่ชาวบ้านคัดลอกบนผ้าและนำมาไว้ที่วัด เพื่อเป็นการทำบุญอย่างหนึ่ง

ภาพที่ 4-21 ธรรมเจดีย์

9. ซิ้งกินชอม หรือ ครัว เป็นอาคารสร้างด้วยปูน 2 ชั้น แบบสมัยใหม่ ครัวของที่วัดนี้เพิ่งสร้างเสร็จ ด้านล่างเป็นที่ประกอบและฉันท์อาหารของพระภิกษุ ส่วนด้านบนเป็นที่พักอาศัย

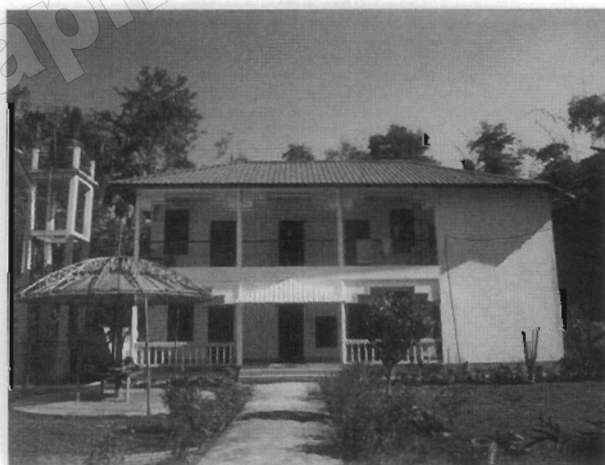

ภาพที่ 4-22 คร้ว

10. Library ห้องสมุดเก่าโทพ่าเกไม่มีใช้ จึงเรียก Library เพิ่งสร้างขึ้นมาใหม่ เป็นที่เก็บพระธรรมที่เขียนบนผ้าและกระดาษและใช้ในการประกอบกิจกรรมทางศาสนาหรือสังคม

11. เฮินแจ็ก หรือเรือนรับรอง เป็นอาคารปูน 2 ชั้น ชั้นละ 3 ห้องนอน มีห้องน้ำทั้งข้างบนและข้างล่าง เป็นที่พักสำหรับภรรยาของเจ้าเมืองและประสงคืจะค้างที่วัด สามารถพักได้ที่เรือนรับรองของทางวัด ซึ่งได้รับเงินทุนสนับสนุนจากกองทุนรัฐบาลอินเดีย

ภาพที่ 4-23 เรือนรับรองแจก

12. ตีเจ้าส่าอู่ เป็นอาคารปูนได้ดูสูงแบบสมัยใหม่ ด้านบนมีที่พักสำหรับพระสงฆ์ที่มาจากต่างถิ่น

ความเชื่อ ศาสนาและประเพณี

ชาวไทพ่าเกทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ หมู่บ้านไทพ่าเกทั้ง 9 หมู่บ้าน จะมีวัดหมู่บ้านละ 1 วัด พระพุทธรูปจะแตกต่างกันไปตามการรับจากศรัทธาของชาวบ้าน และผู้มาเยือน วัดในหมู่บ้านน้ำพ่าเก ถ้ามียุเก่าแก่ที่สุด สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2423 แต่ละวัดจะมีเจ้าอาวาส เรียกว่า เจ้าสลา หรือ กันเต เป็นผู้จัดการทุกเรื่องในกิจศาสนา อบรมสั่งสอนคนในชุมชน เป็นกำลังใจที่สำคัญหากมีใครเจ็บป่วย ถือเป็นศูนย์รวมจิตใจที่สำคัญของชาวไทพ่าเก และวัดยังเป็นທີ່เก็บรักษาคัมภีร์เก่าแก่ อักษรธรรม อักษรโบราณต่าง ๆ ไว้ด้วย ชาวไทพ่าเกมีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาโดยหญิงสาวไทพ่าเกจะมีหน้าที่จัดหาอาหารเพื่อไปใส่บาตรแก่พระสงฆ์ที่วัดทุกวันในตอนเช้า

บ้านของชาวไทพ่าเก จะมีหิ้งพระ เรียกว่า แข่งพรี้า หันหน้าไปทางแม่น้ำ บางบ้านมีแข่งพรี้าอยู่ใต้หลังคา ด้านหน้าของบ้าน และมี กั้นห้อง เป็นที่สำหรับสวดมนต์ ซึ่งเป็นมุมเล็ก ๆ อยู่ในตัวบ้าน มีเครื่องเช่น โห้ว เรียกว่า ตังซอม เป็นอาหาร ขนมต่าง ๆ การสวดมนต์จะสวดในเวลาเช้า เป็นภาษาบาลี หรืออาจมีการสวดระหว่างวันด้วยหากเจ้าของบ้านมีเวลาและต้องการกำลังใจในการดำเนินชีวิตหรือประกอบอาชีพ

ชาวไทพ่าเกนับเป็นกลุ่มคนกลุ่มหนึ่งที่มีวิถีปฏิบัติในชีวิตประจำวันที่ค่อนข้างเคร่งครัด โดยแสดงให้เห็นจากความพร้อมเพรียงในการเข้าร่วมพิธีกรรมในประเพณีต่างๆ ตามความเชื่อที่ถือปฏิบัติกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ดังจะเห็นได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมตามพิธีกรรมต่าง ๆ ดังนี้

1. ประเพณีทางศาสนา

ประเพณีในรอบปีของชาวไทพ่าเกที่ต่างก็ปฏิบัติสืบทอดกันมา มีดังต่อไปนี้

1.1 ปอยไม้ก้อสุ่มไฟ

ประเพณีไม้ก้อสุ่มจะจัดขึ้นประมาณเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี ในคืนข้างขึ้น (ขึ้น 15 ค่ำ) โดยก่อนถึงวันงานผู้ชายจะเตรียม ไม้พินไว้เป็นจำนวนมากสำหรับการจัดพิธี โดยจะต้องเตรียม ไม้พินให้เพียงพอที่จะนำมาทำกองให้สูงประมาณ 6-10 เมตร นอกจากนี้หญิงชาวไทพ่าเกจะต้องเตรียม แป้ง มันฝรั่ง และงา* สำหรับทำอาหาร เมื่อได้ข่าวของที่ใช้ในพิธีการพร้อมแล้ว ชาวบ้านก็จะนำมาไว้ที่ป่าทรายริมฝั่งแม่น้ำ ลักษณะของกองไม้ จะทำเป็นสามเหลี่ยม ห้าเหลี่ยม เจ็ดเหลี่ยม หรือแปดเหลี่ยม พร้อมทั้งประดับประดาด้วยกระดาษสีต่าง ๆ ซึ่งความหมายของกองไม้นั้น เป็นสัญลักษณ์ทางพุทธศาสนา เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความเลื่อมใสในพุทธศาสนาของชาวไทพ่าเก ดังนี้

สามเหลี่ยม เป็นสัญลักษณ์แทน พระรัตนตรัย คือ พระพุทธเจ้า พระธรรม

* ชาวไทพ่าเกเชื่อว่า พระพุทธเจ้าฟอกสีฟันให้ดำด้วยสมุนไพร การถวายของมีสีดำอย่างงาเป็นการบูชาพระพุทธเจ้า

และพระสงฆ์

ห้าเหลี่ยม เป็นสัญลักษณ์แทน สีล 5 คือ เมตตากรรณา สัมมาอาชีวะ กามสังวร
สัจจะ และสติสัมปชัญญะ

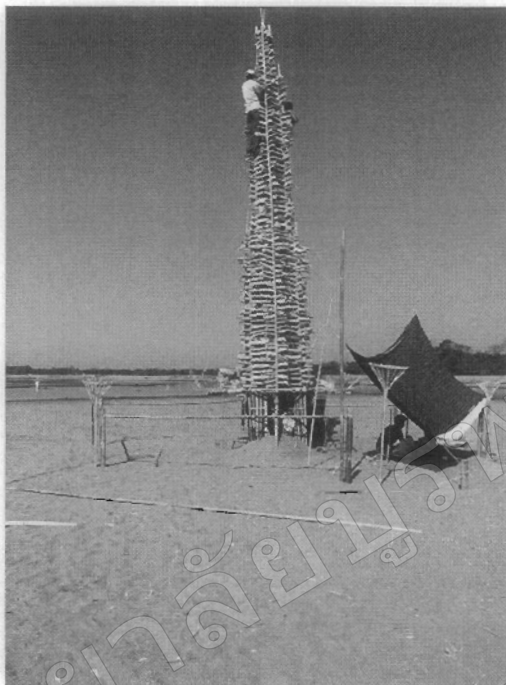
เจ็ดเหลี่ยม เป็นสัญลักษณ์แทน สัปปริสธรรม 7 ประการ คือ ธัมมัญญาตา เป็นผู้รู้จัก
เหตุ อตถัญญาตา เป็นผู้รู้จักผล อตถัญญาตา เป็นผู้รู้จักตน มัตถัญญาตา เป็นผู้รู้จักประมาณ กาลัญญาตา
เป็นผู้รู้จักกาล ปริสญญาตา เป็นผู้รู้จักบริษัท และบุคคลัญญาตา เป็นผู้รู้จักบุคคล

แปดเหลี่ยม เป็นสัญลักษณ์แทน มรรค 8 ได้แก่ สัมมาทิฎฐิ คือปัญญาเห็นชอบ
หมายถึง การปฏิบัติอย่างเหมาะสมตามความเป็นจริงด้วยปัญญา สัมมาสังกัปปะ คือ ดำริชอบ
หมายถึง การใช้สมองความคิดพิจารณาแต่ในทางกุศลหรือความดีงาม สัมมาวาจา คือ เจรจาชอบ
หมายถึง การพูดต้องสุภาพ พูดในสิ่งที่สร้างสรรค์ดีงาม สัมมากัมมันตะ คือ การประพฤติดีงาม
ทางกายหรือกิจกรรมทางกายทั้งปวง สัมมาอาชีวะ คือ การทำมาหากินอย่างสุจริตชน ไม่คดโกง
เอาเปรียบผู้อื่น สัมมาวายามะ คือ ความอุตสาหะพยายาม ประกอบความเพียรในการกุศลกรรม
สัมมาสติ คือ การไม่ปล่อยให้เกิดความพลั้งเผลอ จิตเลือนลอย ดำรงอยู่ด้วยความรู้ตัวอยู่เป็นปกติ
สัมมาสมาธิ คือ การฝึกจิตให้ตั้งมั่น สงบ สงัด จากกิเลส นีวรณอยู่เป็นปกติ

เมื่อทำกองฟืนกองใหญ่ได้แล้ว ชาวบ้านจะทำกองฟืนกองเล็กลักษณะเดียวกันด้วย
เพื่อเป็นสัญลักษณ์แสดงการบูชาสาวกของพระพุทธเจ้าทั้ง 5 องค์

จากนั้นผู้เฒ่าจะไปที่กองไม้หน้าของเช่นไหว้ไปตั้งไว้ เมื่อพระสงฆ์มาถึงแล้ว ชาวบ้าน
จะนำดอกไม้และเทียน ไปจุดที่กองไม้ และนั่งฟังพระสวดมนต์จนจบ จากนั้นผู้เฒ่าที่เป็นตัวแทน
ของหมู่บ้านจะจุดไฟที่เชือก ที่โยงกันไปถึงกองฟืนนั้น ส่วนผู้ชายอีกคนหนึ่งก็จะจุดไปที่กองไม้
กองเล็ก แล้วช่วยกันยกไปไว้ที่บริเวณปากน้ำ ของเช่นไหว้ที่เตรียมไว้ นั้นชาวบ้านก็จะถวายพระ

ในวันรุ่งขึ้น หนุ่มสาวในหมู่บ้านจะหุงหาอาหารสำหรับชาวบ้านทั้งหมด อาหารที่
เตรียมไว้ได้แก่ ข้าวยากู (เป็นข้าวที่นางสุชาดานำมาถวายพระพุทธเจ้าขณะที่พระองค์บำเพ็ญสมาธิ)
ซึ่งประกอบด้วย ข้าว คาล (ซูปถั่วแบบของแขก) มันฝรั่ง แป้งทำขนมม่อม และงา หุงรวมกัน
ในเทศกาลนี้ชาวบ้านต้องรับประทานทุกคน เมื่อพิธีการเสร็จสิ้นลงชาวบ้านก็ไปสวดมนต์ที่วัดอีก
ครั้ง ถือเป็นการอำลาฤดูหนาวและเข้าสู่ฤดูฝนของชาวไทพ่างอย่างงดงาม

ภาพที่ 4-26 ปอยไม้ก่อกุสุมไฟ (ที่มา: Am Ken Gohain)

1.2 ปอยเนินสี่ หรือ ประเพณีเดือนสี่

ปอยเนินสี่ หรือประเพณีเดือนสี่ จะจัดขึ้นประมาณเดือนมีนาคมของทุกปี ตามความเชื่อที่มีมาอย่างต่อเนื่องของชาวไทพ่าเกที่ว่า พระเจ้าอโศกมหาราช* หลังจากทีนับถือศาสนาพุทธแล้ว ได้สร้าง สถูปไว้ 84,000 องค์ เท่ากับจำนวนพระธรรมขันธ์และถวายให้พระพุทธเจ้า ในเดือนนี้ ชาวไทพ่าเกจะช่วยกันทำ เจ็ดดี หรือเจดีย์ที่ริมฝั่งน้ำหก ชาวไทพ่าเกเชื่อว่า เจดีย์นี้เป็นสัญลักษณ์ของความสงบสุขและปรนิพาน ถึงแม้ว่าจะไม่สามารถสร้างได้ถึง 84,000 องค์ก็ตาม แต่ชาวบ้านก็จะพยายามสร้างให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะสามารถทำได้ โดยเจดีย์ที่มีขนาดใหญ่ที่สุดจะอยู่ตรงกลาง ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธเจ้า ส่วนเจดีย์ขนาดเล็กซึ่งเป็นสาวกทั้ง 5 ของพระองค์จะอยู่เรียงทำมุมทั่วไป และเจดีย์อีกจำนวนมากอยู่กระจายทั่วไป การนับเจดีย์ของชาวไทพ่าเกจะนับโดยใช้ก้อนหิน เมื่อใครทำเจดีย์เสร็จแล้วก็วางก้อนหินไว้บนเจดีย์ทรายเรียงกันไปเป็นแนว ในตอนเย็น

* พระเจ้าอโศกมหาราช ทรงเป็นกษัตริย์แห่งราชวงศ์โมริยะพระองค์สุดท้าย (พ.ศ. 270-311) เดิมเป็นพระเจ้าแผ่นดินที่โหดร้าย และชอบการทำสงคราม เมื่อครั้งที่ไปรบที่แคว้นกาลิงคะ ปัจจุบันอยู่ในรัฐโอริสสา มีผู้บาดเจ็บล้มตายจำนวนมาก จึงเกิดความสลดสังเวชในบาปกรรม และตั้งใจแสวงหาสัจธรรม เมื่อมีความเลื่อมใสในพุทธศาสนาอย่างแรงกล้าได้ทำนุบำรุงพุทธศาสนา สร้างวัด วิหาร สถูป เจดีย์ ต่าง ๆ พระองค์สร้างไปพบสังฆนิยสถาน 4 แห่ง คือ สถานที่ประสูติ ตรัสรู้ แสดงปฐมเทศนา และปรินิพานเป็นพระองค์แรก และทรงสถาปนาให้เป็นสถานที่สักการะบูชาของพุทธศาสนิกชนในเวลาต่อมา พระองค์เป็นพระมหากษัตริย์ที่ยิ่งใหญ่ในชมพูทวีป

ชาวบ้านจะมาที่ริมฝั่งแม่น้ำ และประดับเจดีย์ด้วยธงกระดาษ ดอกไม้และเทียน เมื่อพระสงฆ์มาถึงแล้วชาวบ้านก็จะนั่งบริเวณนั้นและสวดมนต์ เมื่อเสร็จพิธีแล้วหนุ่มสาวก็จะก่อทรายเป็นวงกลมเหมือนเขาวงกตและเล่นเกม มีการร้องแข่งขาน (เพลง) หลังจากเล่นเกมเสร็จแล้วก็กลับบ้านตนเอง จากนั้นในวันรุ่งขึ้นชาวบ้านก็จะไปวัดสวดมนต์และรักษาศีล

ภาพที่ 4-27 เจดีย์ทราย (ที่มา: Am Ken Gohain)

1.3 ปอยสังแก่น

ปอยสังแก่น หรือประเพณีสงกรานต์จะจัดขึ้นประมาณเดือนเมษายนของทุกปี ชาวไทพ่าเก จะให้ความสำคัญกับประเพณีมากเพราะถือว่าเป็น โอกาสอันดีที่พี่น้องที่ไปทำงานหรือไปเรียนที่อื่นจะได้กลับบ้านมาอยู่พร้อมหน้าพร้อมตากัน โดยจะจัดเต็มพิธี 3 วัน แต่อาจมีบางครั้งมีพิธีถึง 7 วัน ก็ได้ ชาวบ้านจะจัดให้มีการสงน้ำพระพุทธรูป และพระสงฆ์ ซึ่งชาวไทพ่าเกเชื่อว่าเป็นการทำความสะอาดชำระล้างจิตใจเพื่อเตรียมเข้าสู่วันใหม่ถือเป็นการฉลองปีใหม่ไปด้วย

ในวันแรกของพิธี ชาวบ้านจะไปวัดตั้งแต่เช้าเพื่อฟังพระสวดมนต์และเทศน์ จากนั้นพระสงฆ์และผู้ชายจะนำพระพุทธรูปออกจากวิหารและไปไว้ที่ จองพรำ ให้ชาวบ้านสงน้ำผ่านฮางเฮอ ชาวบ้านจะทยอยกันมาที่วัดนำกระป๋องน้ำใส่น้ำให้มากที่สุดสาครดไปที่วิหารอาคารในบริเวณวัด และสงน้ำพระผ่าน ฮางเฮอ ส่วนในช่วงบ่ายก็จะ ซอนน้ำ หรือสงน้ำพระสงฆ์

ในวันที่สอง ชาวบ้านจะไปวัดในตอนเช้าเพื่อสวดมนต์ และในช่วงสายจะมาสร้างพระพุทธรูปและสร้างพระสงฆ์ในตอนบ่าย

ในวันที่สาม หลังจากพิธีการปกติเสร็จสิ้นแล้ว ผู้ชายช่วยกันทำเจดีย์ไม้ไผ่ไว้บริเวณท้ายหมู่บ้าน พระสงฆ์และชาวบ้านจะมาทำพิธีในตอนเย็น ชาวบ้านจะนำดอกไม้รูปเทียนใส่ไปที่เจดีย์ จากนั้นฟังพระสวดมนต์และจุดไฟที่เจดีย์พิธีเสร็จสิ้น

ภาพที่ 4-28 พิธีสงกรานต์ในวันสุดท้ายพระและชาวบ้านช่วยกันนำพระพุทธรูปไปไว้บนวิหาร

1.4 ปอยเนินหก หรือพุทธชยันตี

ประเพณีเดือนหก หรือพุทธชยันตี จะจัดขึ้นในวันข้างขึ้น (15 ค่ำ) เป็นประเพณีที่จัดขึ้นมาเพื่อเป็นพุทธบูชาของคัมภีร์สัมมาสัมพุทธเจ้า ในวันประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพาน ช่วงเวลานี้ชาวไทพ่าแก่จะช่วยกันทำความสะอาดวิหารและสถานที่ภายในวัด และประดับด้วยผ้าสีต่างๆ ดอกไม้ และธงขนาดใหญ่ปักไว้ที่วัด

ในตอนเช้าชาวบ้านจะมาที่วัดฟังธรรมและเทศน์ แล้วถวายเครื่องอุปัชฌาย์แก่พระสงฆ์ โดยมี มัคทายก เป็นผู้นำกล่าวถวาย หลังจากนั้นก็จะกรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลให้บรรพชนผู้ล่วงลับ เมื่อเสร็จพิธีแล้วชาวบ้านก็จะรับประทานอาหารร่วมกัน โดยในมื้ออาหารนี้จะมีอาหารหลายชนิด ได้แก่ ผักกูดขุ่ (คั่ว) ผักคัม และข้าวแตก (ข้าวตอก) และแม้เทศกาลนี้จะอยู่ในช่วงข้างขึ้น แต่ชาวไทพ่าแก่ก็จะเปิดไฟที่วัดให้สว่างไสวทั้งคืน อันสื่อถึงความรุ่งเรือง โชติช่วงของชีวิต

ภาพที่ 4-29 ธงที่ปักในปอยเนินหก

1.5 ปอยเข้าวา และวา 3 เนิน

ปอยเข้าวา ปอย 3 เดือน หรือประเพณีวันเข้าพรรษา จะจัดขึ้นในวันข้างขึ้น (15 ค่ำ) ประมาณเดือนมิถุนายน หรือกรกฎาคม ไปจนถึงเดือนกันยายน หรือตุลาคม ของทุกปี ในช่วง 3 เดือนนี้ พระสงฆ์จะจำพรรษาอยู่ที่วัด หากมีความจำเป็นต้องออกนอกวัดก็จะไม่กลับในตอนค่ำ ชาวบ้านจะไปวัดในวันค่ำ ฟังพระสวดมนต์และเทศน์ในตอนเช้า ผู้เฒ่าผู้แก่ก็จะรักษาศีล อาจอยู่ที่วัดจนถึงช่วงบ่าย แล้วจึงกลับบ้าน

อนึ่ง ในช่วงเข้าพรรษา 3 เดือนนี้ ชาวไทพ่าเกะจะจัดให้มีประเพณี อื่น ๆ อีก ดังนี้ ประเพณีจาล เป็นประเพณีที่จัดขึ้น ก่อนถึงวันเข้าพรรษา โดยที่ชาวไทพ่าเกะเตรียมผลไม้และสิ่งของเครื่องใช้สำหรับพระสงฆ์ใส่ตะกร้าจนเต็มแล้วนำไปไว้ที่วัด รุ่งเช้าชาวบ้านจะพร้อมใจกันไปที่วัดฟังพระสวดมนต์และเทศน์แล้วจึงถวายผลไม้และเครื่องใช้ต่าง ๆ แก่พระสงฆ์ พระสงฆ์ก็จะให้พร ประเพณีนี้สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อเกี่ยวกับพุทธศาสนาครั้งเมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จบำเพ็ญสมาธิใน ปาลีไลยก์ (ปาลีเลยยกะ คือ ชื่อป่าแห่งหนึ่งที่พระพุทธเจ้าเสด็จอาศัยอยู่) มีช้างป่าเชือกหนึ่งได้เข้ามาถวายการรับใช้พระองค์ นำอาหารมาถวายและคอยรักษา ในป่านั้นมีลิงอีกตัวหนึ่งเมื่อเห็นช้างรับใช้พระพุทธเจ้าก็อยากจะนำอาหารมาถวายบ้าง วันหนึ่งลิงนำน้ำผึ้งมาถวาย

พระองค์รับไว้ด้วยความปิติ ถึงเห็นดังนั้นก็มีความสุขไปด้วย จึงได้กระโดดไปมาบนต้นไม้จนตกลงมาตาย ก่อนตายจึงได้ทำบุญใหญ่ด้วยการถวายอาหารแก่พระพุทธเจ้า เมื่อตายแล้วก็ได้ไปอยู่บนสวรรค์ในชั้นของเทวดา ชาวไทพ่าเกจึงเชื่อว่า หากมนุษย์เรานำสิ่งที่ดีและเป็นมงคลถวายแด่องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าดังเช่นช้างและสิงห์ ก็จะทำให้ชีวิตของเราประสบแต่ความสุขความเจริญ

ภาพที่ 4-3๗ ปอยจาเล (ที่มา: Paim Thee Gohain)

ประเพณีโมเหง โม แปลว่า ดอกบัว เหง แปลว่า 1,000 เป็นประเพณีที่จัดขึ้น ระหว่างเทศกาลเข้าพรรษา ในประเพณีนี้ชาวบ้านจะเก็บดอกบัวจากสระบัวที่ต่าง ๆ แล้วเอาดอกบัวนั้นไปทำความสะอาด จากนั้นในตอนเย็นก็จะนำมาถวายพระสงฆ์ที่วัด และบางส่วนก็นำไปไว้พระที่บ้าน แล้วก็รักษาศีล วันรุ่งขึ้นก็มาสวดมนต์ฟังเทศน์ที่วัด ประเพณีนี้ชาวไทพ่าเกจะไม่จัดทุกปี อาจจะ 4-5 ปี จัดขึ้นมากครั้งหนึ่ง เนื่องจากต้องใช้ดอกบัวจำนวนมากและต้องเตรียมการค่อนข้างนาน

ภาพที่ 4-31 ปอยโมเหง (ที่มา: Paim Thee Gohain)

ประเพณีแม่ปี หรือแม่นางปี เป็นประเพณีที่จัดขึ้น ในวันสุดท้ายของเทศกาลเข้าพรรษา ในวันนี้ชาวไทพำเงจะตักดินแด่เช้าและอาบน้ำทันที ถือเป็นการชำระร่างกายก่อนทำพิธีศพของแม่นางปีในวันนี้ โดยเชื่อว่าเมื่อพระนางสิริมหามายาประสูติพระโอรสได้ 7 วัน แล้วสิ้นพระชนม์เสด็จสู่สวรรคตชั้นดุสิต พระอินทร์นำพระพุทธรเจ้าขึ้นไปทรงแสดงพระธรรมเทศนา ประทานพระนางสิริมหามายา และนางกับริฎฐ์ไสดาปตติผลที่สวรรคตนั่นเอง

1.6 ปอยออกวา

ประเพณีออกวา หรือประเพณีออกพรรษา จะจัดขึ้นใน วันสุดท้ายของวา 3 เดือน เป็นวันพระจันทร์เต็มดวง ของเดือน 11 ในวันนี้ชาวบ้านจะไปฟังพระสวดมนต์และฟังเทศน์ที่วัดในคอนเ้า และถวายเครื่องบริขารและข้าวของเงินทองต่าง ๆ เพื่อเป็นการบำรุงวัดและทำบุญแก่พระสงฆ์ ก่อนถวายเครื่องบริขารต่าง ๆ ชาวบ้านจะแห่ข้าวของเครื่องใช้นั้น ไปรอบหมู่บ้าน และมีการเตรียมเพื่อที่จัดปอยกะถินาในอีก 15 วันที่จะถึง

ภาพที่ 4-32 ปอยออกวา (ที่มา: Paim Thee Gohain)

1.7 ปอยกะดินา

ปอยกะดินา ปอยกะถึง หรือประเพณีทอดกฐิน จะจัดขึ้นประมาณเดือนพฤศจิกายนของทุกปี หรือประมาณหลังเทศกาลออกพรรษา 1 เดือน เป็นการถวายผ้ากฐินสำหรับพระสงฆ์ชาวไทพ่าเกเชื่อว่าการถวายผ้ากฐินสำหรับพระสงฆ์นี้เป็นมงคลอันสูงสุดในชีวิต พระสงฆ์ที่จะมารับกฐินต้องมีอย่างน้อย 5 รูป ชาวบ้านจะเตรียมบริวารกฐินกันอย่างพร้อมเพรียง อันได้แก่ปัจจัย 4 คือ เครื่องอาศัยของพระภิกษุสามเณร มีไตรจีวร บริหาร อื่น ๆ ที่จำเป็น หรือเครื่องใช้ ประจำมี มุ้ง หมอน ที่นอน เตียง คั้ง โต๊ะ เก้าอี้ โองน้ำ กระจาด กระทะ กระโถน เต่า ภาชนะสำหรับใส่อาหาร คาวหวาน เครื่องซ่อมเสนาสนะมี มีด ขวาน กบ สี่เหลี่ยม ไม้กวาด จอบ เสียม ขนากยาโรค ยาสีฟัน แปรงสีฟัน ตลอดจนเครื่องครัวมี ข้าวสาร ผลไม้ เป็นต้น หรือจะมีอย่างอื่นนอกจากกล่าวถึงนี้ก็ได้อธิบายให้เป็นที่สมควรแก่พระภิกษุสามเณรจะบริ โภคเท่านั้น หากจะมีของสำหรับแจกจ่ายแก่คนที่อยู่ในวัดหรือคนที่มาร่วมงานกฐินด้วยก็ได้สุดแต่กำลังศรัทธาและอัธยาศัยไมตรี

ตอนเช้าของวันพิธีชาวบ้านจะมารวมกันที่วัด หลังจากพระสวดมนต์แล้ว มักทายกผู้นำ ก็กล่าวคำถวายกฐินแก่พระสงฆ์ จากนั้นพระชานรับกฐิน ในตอนบ่ายก็นำเรือมาสองลำแล้วใส่ดอกไม้ เทียน ผ้ากฐินลงไปในเรือ พระท่องมนต์และพระผู้น้อยถวายผ้ากฐินพระผู้ใหญ่ เป็นอันจบพิธี

1.8 ปอยคำซาง

ปอยคำซาง ปอยคำสาง หรือประเพณีบวชสามเณรของชาวไทพ่าเก เป็นพิธีการเฉลิม

ฉลองของการบรรพชาสามเณรในศาสนาพุทธ ซึ่งงานดังกล่าวนี้จะนิยมจัดขึ้นในช่วงปลายเดือนมีนาคม หรือเดือนเมษายนซึ่งเป็นช่วงหน้าแล้งที่ชาวบ้านส่วนใหญ่ว่างเว้นจากการทำนา

ในการบรรพชาเป็นสามเณรนั้นก็เพื่อศึกษาพุทธธรรมและเพื่อเป็นการทดแทนคุณบิดามารดา ดังที่พระราหูลซึ่งเป็นพระโอรสของเจ้าชายสิทธัตถะ(พระพุทธเจ้า)กับพระนางยโสธรา(พิมพา) บวชเป็นสามเณรองค์แรกในพุทธศาสนา ก็เพื่อดำเนินรอยตามคำสั่งสอนของพระบิดา พระราหูลท่านเป็นผู้ใคร่ในการศึกษาธรรมวินัย จึงได้รับยกย่องจากพระบรมศาสดาว่า เป็นผู้เลิศกว่าภิกษุทั้งหลาย

ในวันแรกของปอยคำซาง พ่อแม่จะ โคนผมลูกชายและสวมเสื้อผ้าที่ประดับด้วยลูกปัดและผ้าสีต่าง ๆ อย่างสวยงามเปรียบเหมือนกับเทวดาตัวน้อย ๆ ในวันนี้เราเรียกเด็กผู้ชายว่า “ซางลอง หรือ ส่างลอง” แล้วจัดขบวนแห่ไปรอบ ๆ ตามถนนหนทาง ซึ่งในขบวนแห่ก็จะประกอบไปด้วยเสียงดนตรี และการฟ้อนรำ อันแสดงถึงความสนุกสนานรื่นเริง

วันที่สอง หรือ "วันรับแขก" ก็จะมีขบวนแห่คล้ายกันกับวันแรก แต่ในวันที่สองนี้ในขบวนแห่จะประกอบด้วยเครื่องสักการะ รูปเทียนต่างๆ เพื่อถวายพระพุทธ และเครื่องจุดปัจจัยถวายพระสงฆ์ ในช่วงเย็น ก็จะมีพิธีทำขวัญและการสวดคำขวัญ เพื่อเตรียมตัวให้เด็กชายซึ่งจะเข้ารับการบรรพชาในวันรุ่งขึ้น โดยผู้นำที่ประกอบพิธีก็จะเป็นผู้อาวุโสที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ

วันสุดท้าย คือ "วันบวช" พิธีของวันนี้จะเริ่มด้วยการนำเด็กชายที่เราเรียก ซางลองเตรียมบรรพชาเพื่อเป็น เจ้าซาง ไปยังวัด พอถึงวัด ก็จะกล่าวขออนุญาตเพื่อขอบรรพชาจากพระผู้ใหญ่ เมื่อท่านได้อนุญาต ก็จะพร้อมกันกล่าวคำปฏิญาณตน และอาราธนาศีล แล้วจึงเปลี่ยนเครื่องแต่งกายเป็นผ้ากาสาขาวพัทธ์สีเหลือง และเป็น สามเณรหรือ เจ้าซาง ที่สมบูรณ์แล้วจำพรรษาอยู่ที่วัด

ภาพที่ 4-33 ซางลองในอดีต (ที่มา: Ai Cheng Hun Weingken)

ภาพที่ 4-34 ชางลองในปัจจุบัน (ที่มา: Paim Thee Gohain)

1.9 ปอยกันตอสงฆ์

ประเพณีนี้จะจัดขึ้นในวันข้างขึ้น (15 ค่ำ) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการขอขมาลาโทษแก่พระสงฆ์ ซึ่งอาจจะล่วงเกินด้วยกาย วาจา ใจต่อพระเถระในรอบปีที่ผ่านมา เป็นการขอให้ท่านยกโทษให้ โดยคำขอขมานิยมกล่าวเป็นภาษาบาลีว่า “เถเร ปมาเทน ทวารตฺตเยน กตฺ สพฺพํ อปรารฺชํ ขมตุ โน ภนฺเต” แปลว่า “ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ขอพระเถระจงอดโทษซึ่งความผิดทั้งปวงที่พวกข้าพเจ้าได้กระทำให้ล่วงเกินด้วยความประมาทในพระเถระ ด้วยไตรทวาร” พระเถระก็จะกล่าวว่า “อหํ ขมามิ ตุมเหหิปี เม ขมิตฺตพฺพํ” แปลว่า “ข้าพเจ้ายกโทษให้ และขอให้พวกท่านพึงยกโทษให้แก่ข้าพเจ้าด้วย” จากนั้นพระเถระก็จะให้พรในทำนองว่าสิ่งที่ทำผิดมาแล้วก็ขอให้แล้วไป ให้กลับตัวกลับใจเสียใหม่เริ่มต้นกันใหม่ ภาษิตที่นิยมนำมาแสดงมาจากอังกุลิมาลสูตร มัชฌิมนิคาย มัชฌิมปิณฑาสกํ ความว่า “ครั้งหนึ่งพระพระองค์อุลิมาล ไปในที่ลับเร็นอยู่ เสวยวิมุติสุข ได้เปล่งอุทานในเวลานั้นว่า โย จ ปุพฺเพ ปมชฺชิตฺวา ปจฺจา โส นปฺปมชฺชติ โสมี โลกํ ปภาเสติ อพฺภามุตฺโตว จนฺทิมายสุตฺต ปาปํ กตํ กมฺมํ กุสเลน ปหิยติ โสมี โลกํ ปภาเสติ อพฺภามุตฺโตว จนฺทิมาย” แปลได้ว่า “ก็ผู้ใด เมื่อก่อนประมาท ภายหลังผู้นั้นไม่ประมาท เขาย่อมยังโลกนี้ให้สว่าง ดังพระจันทร์ซึ่งพ้นแล้วจากเมฆฉะนั้น ผู้ใดทำกรรมอันเป็นบาปแล้ว ย่อมปิดเสียได้ด้วยกุศล ผู้นั้นย่อมยังโลกนี้ให้สว่างดุจพระจันทร์ซึ่งพ้นแล้วจากเมฆ”

นอกจากนี้พระเถระจะให้โอวาทในการปฏิบัติธรรมตามสมควรแก่การปฏิบัติเพื่อฝึกอบรมตนในเทศกาลเข้าพรรษา เพราะคนเราอาจจะพลั้งพลาดด้วยความประมาทจนทำผิด พุศฺสิดคิดผิด บางครั้งอาจจะแอบนิทาวว่าร้ายต่อพระเถระนุเถระทั้งหลาย เมื่อดังเทศกาลเข้าพรรษาในแต่

ละปีจึงต้องขอขมาต่อพระเถระเหล่านั้น ขอให้ท่านอดโทษ ยกโทษให้ไม่เอาผิด ไม่ถือโทษโกรธเคือง ปุณฺณพิตฺตพลาตกัน ได้ แต่ทำผิดแล้วยอมรับผิดและพร้อมที่จะแก้ไขก็มีแนวโน้มจะเป็นคนดีได้อีกอย่างหนึ่งพระผู้น้อยก็มีโอกาสได้เข้ากราบถวายเครื่องสักการะแด่พระมหาเถระอันแสดงออกถึงความเป็นผู้อ่อนน้อมถ่อมตนเคารพรักนับถือกันตามสมควรแก่ฐานะและอายุพรรษา ใครอุปสมบทก่อนพรรษามากกว่า พระผู้อุปสมบททีหลังก็ต้องให้ความเคารพกันตามธรรมเนียมปฏิบัติ พระสงฆ์ไม่ได้นับเคารพกันที่อายุขัยแต่เคารพนับถือกันที่อายุพรรษา ใครอุปสมบทก่อนแม้อายุจะน้อยกว่าก็ต้องกราบไหว้ เป็นธรรมเนียมปฏิบัติที่มีมาตั้งแต่ครั้งโบราณกาล

1.10 ปอยปีเหม่อ

ปอยปีเหม่อ หรือประเพณีปีใหม่ของชาวไทพ่าเกเป็นประเพณีที่เพิ่งเกิดขึ้นเมื่อ 4-5 ปีนี้ จะจัดขึ้นประมาณเดือนธันวาคมของปี แต่ประเพณีปีใหม่นี้จะไม่ได้จัดที่หมู่บ้านน้ำพ่าเกทุกปี โดยมี All Assam Tai Phake Council* ประชุมร่วมกันว่าปีใดจะจัดงานที่หมู่บ้านไทพ่าเกหมู่บ้านใด งานปีใหม่ของชาวไทพ่าเกเริ่มจัดงานปีใหม่ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2552 มีการจัดมาแล้วทั้งหมด 5 ครั้ง โดยมีการจัดที่หมู่บ้านไทพ่าเกแต่ละแห่งดังนี้ (Gohain, Interview, 8 December 2013)

ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2552 บ้านนิงคำ

ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2553 บ้านน้ำพ่าเก

ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2554 บ้านบอพ่าเก

ครั้งที่ 4 พ.ศ. 2555 บ้านลอง (บ้านลอง)

ครั้งที่ 5 พ.ศ. 2556 บ้านพะเนง

กิจกรรมในประเพณีปีใหม่นี้จะเน้นกิจกรรมเพื่อความบันเทิงเป็นส่วนใหญ่ จุดประสงค์เพื่อให้ชาวบ้านได้มาสังสรรค์ร่วมกันและเป็นการส่งท้ายปีตามสากล โดยสมาคม All Assam Tai Phake Council จะเป็นผู้เตรียมงานทั้งหมด สมาชิกแต่ละคนรับผิดชอบหน้าที่แตกต่างกันไปตามความถนัดของตน ภายในงานจะมีการออกร้านขายผลิตภัณฑ์ของชุมชน การแข่งขันร้องเพลงและเต้นรำ การแข่งขันกีฬาชักเย่อ การละเล่นไม้ตั้งดิน หรือไม้โยกเถก ส่วนในตอนกลางคืนจะมีการแสดงฟ้อนรำ และร้องเพลงต่าง ๆ และมีการประกวดสาวงามและชายงามไทพ่าเก จากนั้นสมาคมจะประกาศชื่อหมู่บ้านที่จะรับมอบจัดงานปีใหม่ในปีถัดไป และในตอนเช้าวันถัดไปสมาคมจะมอบธงของสมาคมเพื่อส่งต่อการจัดกิจกรรมให้หมู่บ้านที่ได้รับเลือกที่จะจัดงานต่อไป

* All Assam Tai Phake National Council มีสมาชิกเป็นชาวไทพ่าเกทั่วทั้งรัฐอัสสัมประมาณ 30 คน ทุก 2 ปี สมาชิกอาจสับเปลี่ยนหมุนเวียนกันไป หรือไม่เปลี่ยนก็ได้ นอกจากเตรียมการในกิจกรรมงานปีใหม่นี้แล้วทางสมาคมยังให้ความสำคัญในกิจกรรมเกี่ยวกับสังคม วัฒนธรรมประเพณี การเมือง เศรษฐกิจ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชาวไทพ่าเก

ภาพที่ 4-35 การฟ้อนรำในงานปีใหม่

2. ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต

2.1 ประเพณีการเกิด

หญิงไทพ่าแก่เมื่อตั้งครรภ์จะต้องดูแลสุขภาพให้สะอาดและมีสุขภาพดี มีธรรมเนียมปฏิบัติเรื่องอาหารการกิน อาหารที่งดเว้นคือ ปู จิง เ่า แซ้ม (ข้าวเกรียมก้นหม้อ) และในช่วงตั้งครรภ์ตลอดทั้ง 9 เดือน หญิงไทพ่าแก่จะคิดถึงแต่เรื่องดี ๆ เพื่อให้เด็กที่จะเกิดมาสุขภาพและจิตใจดี จะไม่ฆ่าปลา ไก่ หมู หรือสัตว์ทุกชนิด อาหารที่กินจะเน้นจำพวกผักต่าง ๆ

ในอดีตนั้นหญิงไทพ่าแก่คลอดลูกที่บ้าน มีผู้รู้และยาเฒ่ามาช่วยทำคลอด เมื่อใกล้เวลาคลอดก็เรียกบรรดาพี่น้องมา ปุดสับตุ้ (เปิดประตู) หรือ แด็ก (หีบอย่างหีบเหล็ก) เพราะเชื่อว่าการเปิดดังกล่าวจะช่วยให้เด็กคลอดง่าย ในรายที่แม่หมยาก็จะสยายออก ลูกที่คลอดออกมาแล้วจะเรียก โต๊กพ่าก (ตกพ่าก) แล้วนำรกไปทิ้งน้ำ หรือฝังไว้ใต้บันได (บรรจบ พันธุมธา, 2535, หน้า 63-65) แต่ในปัจจุบันขั้นตอนนี้ไม่มีแล้ว เนื่องจากมีโรงพยาบาลและเครื่องมือทำคลอดทันสมัยมากขึ้น จึงไปคลอดที่โรงพยาบาล แล้วนำทารกกลับมาบ้านทำพิธีอื่นต่อไป ส่วนรคนั้นตากแดดให้แห้งแล้วเก็บไว้ที่เรือน (Gohain, Interview, December 9, 2013)

หลังจากคลอดแล้วกลับมาบ้านใน 7 วัน หรืออย่างน้อย 7 วันแรก แม่จะไม่ทำอะไรเลย แม้แต่ดักข้าวกินเองก็จะไม่ทำ สามีและญาติพี่น้องจะเป็นผู้ช่วยทำงานบ้านให้ทั้งหมด ไทพ่าแก่เรียกช่วงนี้ว่า “กำโตง” เปรียบเหมือนการอยู่ไฟ ในช่วงนี้แม่จะ ออมไฟ (ฝังไฟ) ให้มาก จะต้องทำให้ร่างกายอบอุ่นอยู่เสมอ

อาหารที่กินในช่วงหลังคลอดจะเป็นข้าว และผักต้ม ไม่กินอาหารผัดหรือทอด ปะหลอจิง (กระเทียม) กินได้ ปะหลอมอ (หัวหอม) กินได้บ้างเล็กน้อย อาหารที่ช่วยให้เสริมน้ำนมได้แก่ หมากเผ็ดล้อมหุง (พริกไทยต้ม) ปะหลอจิงหุง (กระเทียมต้ม) มะละกอสุก

พิธีเอาลงนุโน่ หรือพิธีการอาบน้ำเด็กแรกเกิด ในช่วงที่ทารกแรกคลอด แล้วสายนิโอง (สายสะดือหลุดแล้ว) หลังจาก 7 วัน ชาวไทพ่าเกจะทำพิธี เอาลงนุโน่ และ เส้อจ้อ (ใส่ชื่อ หรือตั้งชื่อ) มีขั้นตอนพอสรุปได้ดังนี้

ย่าเฒ่าที่จะทำพิธีเอาลงนุโน่ เรียกว่าแม่เซ่ และ แม่ต่าง มีอย่างละ 1 คน มาทำพิธี โดยแม่เซ่จะเป็นผู้ทำพิธีอาบน้ำเด็กแรกเกิด และแม่ต่างจะเป็นผู้ช่วยในพิธีการ ทั้งสองจะต้องเป็นหญิงสูงอายุที่สามียังมีชีวิตอยู่ มีครอบครัวที่อบอุ่น และที่สำคัญต้องเกิดวันเดียวกับเด็กทารก หากเด็กทารกเกิดวันจันทร์ แม่เซ่ และแม่ต่าง ก็จะต้องเกิดวันจันทร์ด้วยเพื่อความเป็นสิริมงคล

แม่เซ่ เตรียมอ่างน้ำที่จะใช้ในพิธี ในอ่างน้ำนั้นจะมี ทอง เงิน เหล็ก ทองเหลือง ตะกั่ว แล้วทำพิธีอาบน้ำเด็กเมื่อเสร็จแล้ว แม่ต่างจะเอา ผ้าปอจุง หรือ นั้งวาดปอจุง* ห่อตัวทารก แล้วเอาทารกไว้ที่หลัง หรือที่อกแล้วจึงลงจากเรือนไปให้พื้นชายคาและ ออมแหนค (โคนแคค) จากนั้นแม่ต่าง แม่เซ่ และแม่ของทารก เอาข้าวสารให้นก ให้ไก่กิน แล้วขึ้นเรือน

* หากทารกที่ทำพิธีอาบน้ำ เป็นเด็กผู้ชาย ผ้าที่ใช้ห่อในพิธีเรียกว่า “ผ้าปอจุง” ในชายฝ้านั้นจะใส่ ข้าว กล้าย อ้อย มีดพริก คาย เงิน ทอง เหล็ก ทองเหลือง ตะกั่ว บางทีก็ใส่หนังสือลงไปด้วย และถ้าทารกที่ทำพิธีอาบน้ำเป็นเด็กผู้หญิง ผ้าที่ใช้ห่อในพิธีเรียกว่า “นั้งวาดปอจุง” ในชายฝ้านั้นจะใส่ ข้าว กล้าย อ้อย เค้า (กระสวยทอดผ้า) เงิน ทอง เหล็ก ทองเหลือง ตะกั่ว บางทีก็ใส่หนังสือลงไปด้วย

ภาพที่ 4-36 พิธีเอาลงนูไน (ที่มา: Ai Cheng Hun Weingken)

หลังจากนั้นทำพิธีตั้งชื่อ เมื่อได้ชื่อแล้วย่าเฒ่าจะทำการ “ฮ้อ” เป็นการให้ศีลให้พรแก่เด็ก โดยกล่าวว่า “เหอนี้ เหองาม” คือให้ดีให้งาม “เหอสอนล็ก เหอจ้างจ้าง” คือให้เล่าเรียนหนังสือเก่ง ๆ และขั้นตอนสุดท้ายทำพิธี ผูกไหมซ้อนซอน (ผูกข้อมือ) เพื่อให้เด็กมีอายุมั่นคงขวัญยืน การตั้งชื่อเด็กนั้น อาจตั้งเมื่อเด็กเกิดแล้ว 7 วัน หรือ 10 วันก็ได้ การตั้งชื่อเด็กเกิดใหม่ของชาวไทพ่าเกะนั้นส่วนใหญ่จะตั้งตามเพศ และลำดับการเกิด ได้แก่

ตารางที่ 4-5 การตั้งชื่อชายหญิงตามลำดับการเกิด

เพศ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
ชาย	ฮ้าย	หัง	สาม	สี่	โหวง	หนุก	หนัก	โหนก	หนุ	น้อย	ลุน	กอย
หญิง	เหย	อี	อาม	ไอ	อก	เอ็ด	อาด	ออด	ตัก	หล้า	ลุน	กอย

ชาวไทพ่าเกะให้ความสำคัญกับลูกชายมากกว่าลูกสาว แต่ไม่ใช่ว่าจะไม่ให้ความสำคัญกับลูกสาวเสียทีเดียว เนื่องด้วยพ่อแม่เชื่อว่าหากได้ลูกคนแรกเป็นผู้ชายเมื่อเติบโตขึ้นจะได้อุปถัมภ์คุ้มครองน้องและเป็นหัวหน้าครอบครัวแทนพ่อได้ ซึ่งลูกชาย 7 คนแรก ชาวไทพ่ามีสัญลักษณ์สัตว์มงคล 7 ชนิดประจำตัว ดังนี้

ตารางที่ 4-6 สัตว์มงคลประจำตัวลูกชายไทพ่าเก

ชื่อ	บุตรชายคนที่	สัญลักษณ์สัตว์	ความหมาย
อ้าย	1	จ้าง	ช้าง
หัง	2	หังก	จระเข้
สาม	3	มี	หมี
สี่	4	สี่	เสื่อ
โห่งว	5	มิว	แมว
หนุก	6	ม่าว	แมวน้ำ
หนัก	7	เหิน	แมวป่า

ส่วนดาวประจำวันเกิดของทั้งลูกชายและลูกสาวก็มีสัตว์ประจำวันเป็นสัตว์มงคลด้วยเช่นกัน มีดังนี้

ตารางที่ 4-7 ดาวประจำวันเกิดของลูกชายและลูกสาวไทพ่าเก

วัน	ดาวเคราะห์	สัตว์ประจำวัน
อาทิตย์	ดวงอาทิตย์	กรูท
จันทร์	ดวงจันทร์	เสื่อ
อังคาร	ดาวอังคาร	สิงห์โต
พุธ (เช้า)	ดาวพุธ	ช้างบ้าน
พุธ (บ่าย)	พระราหู	ช้างป่า
พฤหัสบดี	ดาวพฤหัสบดี	หนู
ศุกร์	ดาวศุกร์	หนูตะเภา, แพะ
เสาร์	ดาวเสาร์	มังกร

2.2 ประเพณีการแต่งงาน

ชาวไทพ่าเกถือว่าบุตรชายเป็นของขวัญจากพระเจ้าเมื่อถึงวัยที่ต้องมีครอบครัว การดำเนินพิธีแต่งงานจึงต้องเป็นกิจกรรมที่ฝ่ายชายและครอบครัวของฝ่ายชายต้องเป็นผู้จัดการ

การแต่งงาน ผู้ชายและผู้หญิงไทพ่าเกสามารถพบปะสังสรรค์ พูดคุยหยอกล้อกันได้ แต่การมีความสัมพันธ์ฉันท์คู่สาวถือเป็นข้อห้ามของสังคมไทพ่าเก เมื่อฝ่ายชายมีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ และฝ่ายหญิงมีอายุครบ 16 ปี ถือเป็นการเริ่มต้นการมีครอบครัว ครอบครัวของฝ่ายชายจะเริ่มมองหาผู้หญิงที่เหมาะสมมาเป็นลูกสะใภ้ของตน หรือหากฝ่ายชายชอบพอกับหญิงบ้านใด พ่อแม่ของฝ่ายชายจะส่ง “ปะเจอ” มาเป็นพ่อสื่อหรือแม่สื่อ เพื่อไต่ถามว่าลูกสาวของครอบครัวนั้นมีคนรักหรือยัง หากยังและตอบตกลงแต่งงาน ฝ่ายชายก็จะเริ่มมีการเตรียมพิธีแต่งงานอย่างถูกต้องตามประเพณี

พิธี “เอาลงเม หรือ เอาลงสาว” หรือพิธีแต่งงาน ในขั้นตอนแรกเป็นขั้นตอนการทาบทาม จากฝ่ายเจ้าบ่าว เรียกเจ้าบ่าวว่า “ปะมาว” โดยเตรียมขันหมากมาสู่ขอหญิงสาว ฝ่ายเจ้าสาว เรียก “ปะสาว” ในขั้นตอนนี้ฝ่ายชายจะเตรียมพานขันหมาก ซึ่งในพานจะมีห่อยาสูบ ในพิธีแต่งงานของชาวไทพ่าเกจะไม่มีสินสอดทองหมั้นเช่นประเพณีของไทย หรือ Dowry แบบประเพณีอินเดีย แต่จะมีการ “ตั้งกา” หรือตั้งค่า คือ จำนวนเงินที่ฝ่ายชายจะต้องเตรียมให้ฝ่ายหญิง อันที่จริงก็ถือเป็นสินสอดก็ได้ ปะเจอ ของฝ่ายชาย จะเป็นผู้ตกลงกับครอบครัวฝ่ายหญิงแล้วจึงนำความนั้นมาบอกกล่าวแก่ครอบครัวฝ่ายชาย

หลังจากที่สู่ขอแล้ว ปะเจอ จากบ้านฝ่ายชาย จะเตรียมข้าวของ ไปยังบ้านฝ่ายหญิง ประกอบด้วย พานขันหมากที่มีห่อยา เมื่อไปถึงบ้านฝ่ายหญิงแล้ว ปะเจอ จะขอมือฝ่ายหญิงให้รับพานั้น หากฝ่ายหญิงรับ ไปเรียบร้อยแล้ว ปะเจอ จะเป็นผู้เตรียมวันสำหรับพิธีมงคลต่อไป เดือนที่ชาวไทพ่าเกจะไม่จัดพิธีแต่งงาน คือ เนินกำ ก็คือเดือนยี่ ซึ่งตรงกับช่วงกลางเดือนพฤศจิกายนถึงกลางเดือนธันวาคม ชาวไทพ่าเกถือว่าเป็นเดือนไม่ดี ไม่เป็นสิริมงคล อีกทั้งถ้าเป็นลูกชายคนแรกของครอบครัวก็จะไม่จัดงานแต่งงานในเนินสี่หรือเดือนสี่ คือ ประมาณกลางเดือนมีนาคมถึงเดือนเมษายน และลูกชายคนที่สองของครอบครัวก็จะไม่จัดงานแต่งงานใน เนินสาม หรือ เดือนสาม คือ ประมาณกลางเดือนกุมภาพันธ์ถึงกลางเดือนมีนาคม หรือมีคำเรียกว่า ห้าม “ฮ้ายคำสี่ หึงคำสาม”

เมื่อเลือกวันแต่งงานได้แล้วครอบครัวฝ่ายชายจะเตรียม ปลาสดที่ใช้ในพิธีแต่งงาน โดยตอนเช้าของวันแต่งงานครอบครัวฝ่ายชายจะนำปลาสด 2 ห่อ ไปยังบ้านฝ่ายหญิง ผู้ที่จะนำปลาสดไปบ้านฝ่ายหญิง จะต้องเป็นผู้หญิงมีสถานะดีงามและเหมาะสม 2 คน ในที่นี้คือ ไม่เป็นหม้ายสามียังอยู่ด้วยกัน เมื่อถึงบ้านฝ่ายหญิงแล้ว หญิงที่นำปลาสดมาจะเปิดห่อและมอบให้พ่อแม่ฝ่ายหญิง และย่าเต้าจะสวดและทำพิธีแต่งงานให้คู่บ่าวสาว จากนั้นครอบครัวฝ่ายหญิงจะนำปลาสดไปปรุงอาหาร สำหรับเลี้ยงต้อนรับแขกหรือที่อยู่ในพิธี

ในช่วงบ่ายของพิธีแต่งงาน ปะเจอ พร้อมกับพี่เขยของเจ้าบ่าวจะไปบ้านเจ้าสาวพร้อมนำ ห่อยาสูบ เพื่อไปแจ้งข่าวกับญาติพี่น้องของฝ่ายเจ้าสาวที่อยู่ห่างไกล จากนั้นกลับมาที่บ้านฝ่ายเจ้าสาวพร้อมกับห่อยาสูบอีกจำนวนหนึ่ง และยังมีสิ่งของจำเป็นอื่น ๆ อีก เช่น “วานไซ” คือ ซามใส่

ไข่ “พานหมอกยา” คือ พานใส่ดอกไม้ และ ห่อ “ตังกา” คือ จำนวนเงินที่ถือเป็นสินสอดที่จะมอบให้ฝ่ายหญิง จากนั้นปะเจอจะกล่าว “คำยอนสาว” คือ คำขอแต่งงานหญิงสาว เพื่อขอมือของฝ่ายหญิง การขอมือ ก็คือการให้ยอมรับนั่นเอง ในวานไข่นั้นจะมีไข่ดิบและไข่สุก คลุมไว้ด้วยผ้าสีสันสวยงาม วานไข่ใบแรก มีไข่ดิบอยู่ 4 ฟอง เป็นตัวแทนบรรพบุรุษของครอบครัว เรียกว่า “เจ้าผีน้ำ” คือ เจ้าผีค้าหรือผีบ้านผีเรือน วานไข่ ใบที่ 2 มีไข่ต้ม 4 ฟอง ถือเป็นตัวแทนของ พ่อ แม่ ส่วน พานหมอกยา จะใช้ในการ “กั้นตอ” คือ การแสดงความเคารพนับถือและขอขมาลาโทษต่อผู้อาวุโส พ่อแม่ และญาติสนิท ในพานหมอกยานี้ จะมีเงินรูป (อัตราเงินของอินเดีย) ใส่ไว้ด้วย ถึงแม้ว่าจำนวนเงินจะไม่มากแต่ถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติ โดยมีได้ดังนี้คือ “ฮ้องนึ่ง” เท่ากับ 3 รูป “จันนึ่ง” เท่ากับ 14 รูป หรือ “จ้อยนึ่ง” เท่ากับ 140 รูป ถือเป็นธรรมเนียมตังกา ที่ไม่ได้มีกฎเกณฑ์ ใด ๆ ทั้งหมดนี้จะนำมามอบให้กับพ่อแม่ ปู่ ย่า ตา ยาย และลูกพี่ของเจ้าสาวเพื่อแสดงความเคารพและขอขมาลาโทษ

จากนั้น ปะเจอ จะกลับไปยังบ้านของฝ่ายชาย และแจ้งถึงพิธีการที่ได้กระทำที่บ้านฝ่ายหญิงเสร็จสิ้นลงแล้ว และนำฝ่ายชายไปยังบ้านฝ่ายหญิง เมื่อถึงแล้ว ฝ่ายชายและฝ่ายหญิง จะนั่งอยู่ ต่อหน้า “เจ้าม่าน” หรือเจ้าบ้านของหมู่บ้าน พร้อมกับผู้เฒ่าในหมู่บ้านอีกจำนวนหนึ่ง พ่อของฝ่ายชายจะมอบ ไข่ดิบ 4 ฟอง ห่อยาสูบ ดอกไม้ เพื่อบอกกล่าวแก่บรรพบุรุษของทั้งสองฝ่าย แม่ของฝ่ายหญิงจะนำสายสิญจน์ มามอบให้แก่ผู้เฒ่า เพื่อทำการ “ผูกไหม” คือ การผูกข้อมือและให้พรแก่เจ้าบ่าวและเจ้าสาว หลังพิธีเสร็จสิ้นเจ้าสาวสามารถเดินทางไปร่วมงานเฉลิมฉลองที่บ้านของฝ่ายชายได้ แต่จะต้องไปถึงบ้านฝ่ายชายก่อนเที่ยงคืน

เมื่อมาถึงบ้านเจ้าบ่าว แม่และญาติที่เป็นหญิงจะรออยู่ที่ประตูเข้าบ้าน เพื่อทำพิธี “เจ้าขอข้า” มีตลาดสานด้วยไม้ไผ่ ภายในบรรจุด้วย ข้าวสุก กับข้าว และเหยือกน้ำ วนไปรอบ ๆ ตัวเจ้าสาว 7 ครั้ง จากนั้นหน้าออกจากเหยือกแล้วโยนเหยือกทิ้งไป เพื่อเป็นการขับไล่ ภูติผี วิญญาณสิ่งชั่วร้ายต่าง ๆ ที่ติดตามมากับเจ้าสาว แล้วจึงไปยังห้องนอน ผู้เฒ่า หรือ แม่ของเจ้าบ่าว จะทำพิธีบอกกล่าวแก่ “ผีน้ำ” ถึงการมีสมาชิกใหม่ในเรือน แล้วหญิง 2 คน ผู้นำปลาต้ม ไปบ้านฝ่ายหญิง ในขั้นตอนแรก จะเข้าไปในห้องนอนบ่าวสาว พร้อมกับนำ “อุบ” หรือกลอง ที่พ่อแม่ของฝ่ายชายมอบให้ฝ่ายหญิง มามอบให้ แล้วจึงทำพิธี “แห่ขอน” หรือแห่ขวัญ พ่อแม่ของเจ้าบ่าวผูกไหมให้ฝ่ายหญิงและฝากฝังกิจการงานต่าง ๆ ของครอบครัวให้แก่บ่าวสาว หลังจากอยู่กินครบ 7 วันแล้ว คู่บ่าวสาวจะต้องเดินทางกลับบ้านเจ้าสาว เพื่อทำพิธี “ปอกผ้าตีน” คือ การย้อนกลับไปทางเดิมที่จากมาในวันแรก และอยู่ที่บ้านของฝ่ายหญิง 2-3 วัน จึงกลับบ้านฝ่ายชาย เป็นอันเสร็จสิ้นพิธีแต่งงาน

ภาพที่ 4-37 พ่อแม่ฝ่ายหญิงรับและเปิดห่อปลาต้ม (ที่มา: Paim Thee Gohain)

ภาพที่ 4-38 แม่ฝ่ายชายผูกไหมฝ่ายหญิง (ที่มา: Paim Thee Gohain)

ชาวไทพ่าเกส่วนใหญ่ไม่นิยมแต่งงานกับคนต่างกลุ่ม ไม่มีข้อห้ามเรื่อง ศัสนิกาย ศาสนา ผู้ชายสามารถมีภรรยาได้หลายคนหากมีความจำเป็น และต้องสามารถเลี้ยงดูได้ทำเทียมกัน การหย่าร้างพอมิบ้าง แต่ไม่ค่อยเห็นบ่อยนัก หากศัสนิกายใดประสงค์หย่าร้าง จะต้องมี “เจ้ามาน” เข้าบ้าน ผู้อาวุโสที่ชาวบ้านเคารพนับถือ หรือผู้ที่มีบทบาทสำคัญในหมู่บ้านเป็นสักขีพยาน เป็นผู้ตัดสินยุติความสัมพันธ์ของศัสนิกายนั้นได้

ค่านิยมในการเลือกคู่ครองของบ่าวสาวไทพ่าเกในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ชาวไทพ่าเกบางคนอาจไปแต่งงานกับชาวอัสสัมหรือคนรุ่นใหม่

ไปทำงานต่างถิ่นและชอบพอกับชาวเมืองอื่นก็สามารถแต่งงานกันได้ นอกจากการเลือกคู่ครองตามความเห็นของตนเองและของพ่อแม่แล้วยังมีการเลือกคู่ครองตามวันเกิดด้วยเช่นกัน พ่อแม่อาจสืบเสาะหาว่าสาวที่มีวันเกิดสมพงษ์กันเพื่อจะดูว่าเมื่อแต่งงานกันไปแล้วจะอยู่กัน ได้ยืดยาวหรือไม่ ในการเลือกวันเกิดของคู่ครองของชาวไทพม่ามีการดูตามวันเกิดของแต่ละฝ่ายด้วย โดยมีการเลือกวันที่สมพงษ์กันดังนี้

ตารางที่ 4-8 การดูวันเกิดคู่ครอง

คู่ที่	วันเกิดชาย	วันเกิดหญิง	ความเหมาะสม
1	จันทร์	เสาร์	ความรักไม่ราบรื่น ชีวิตคู่ไม่มีความสุข
2	จันทร์	พฤหัสบดี	มั่งคั่งรุ่งเรือง แต่มีศัตรูค่อนข้างมาก
3	จันทร์	พุธ	มั่งคั่งรุ่งเรืองในชีวิต
4	จันทร์	จันทร์เที่ยงคืน	มั่งคั่งรุ่งเรือง ชีวิตเจริญก้าวหน้า
5	อังคาร	พฤหัสบดี	มีความสุขความสงบ เป็นเนื้อคู่ตุนาหงันกัน
6	อังคาร	พุธ	มีความสุขสงบ ศัตรูไม่กล้ากราย
7	อังคาร	เสาร์	ประสบปัญหาอยู่เนื่อง ๆ เมื่อผ่านปัญหาไปได้ก็อยู่กัน ยึด
8	อังคาร	พุธ	มีความสุข โสภะเศร้า ทุกข์ยากเข้ามาในชีวิต
9	อาทิตย์	อังคาร	ครอบครัวจะไม่มีความสุข มีความขัดแย้งกันตลอด อาจนำไปสู่ปัญหาการหย่าร้าง
10	พฤหัสบดี	เสาร์	มีปัญหาครอบครัว อาจหย่าร้างกัน
11	เสาร์	พุธ	ชีวิตมีความสุขสมดุอยู่กันยืดยาว
12	อาทิตย์	เสาร์	มีอุปสรรคด้านการเงิน
13	พุธ	พฤหัสบดี	เป็นคู่ที่เหมาะสมมีชื่อเสียงเงินทอง
14	ศุกร์	พฤหัสบดี	เป็นคู่ที่ไม่เหมาะสมกัน ชีวิตไม่ราบรื่น ปัญหาจะเกิดที่บุตรหลานต่อไป
15	เสาร์	อาทิตย์	ผู้หญิงห้ามเป็นผู้นำ จึงจะอยู่กันอย่างสงบสุข
16	พุธ	อาทิตย์	ไม่เหมาะสมกัน สูญเสียทรัพย์สินเงินทองรายได้ ประสบปัญหาสุขภาพ

ตารางที่ 4-8 (ต่อ)

คู่ที่	วันเกิดชาย	วันเกิดหญิง	ความเหมาะสม
17	อาทิตย์	พฤหัสบดี	เป็นคู่เหมาะสมกัน มีความสุข ประสบผลสำเร็จในชีวิต
18	อังคาร	เสาร์	ประสบผลสำเร็จมั่งคั่งรุ่งเรือง

2.3 ประเพณีการตาย

ชาวไทพ่าแก่ถือว่า งานศพเป็นเรื่องที่ไม่เป็นมงคลนักไม่ค่อยมีใครต้องการจะพูดถึง หรือนึกถึงเรื่องราวเหล่านั้น โดยเฉพาะการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุ ที่ถือเป็นเรื่องที่ไม่มงคล อีกทั้งพิธีกรรมที่จัดที่ป่าช้า ก็จะไม่มีการถ่ายรูปไว้ การจัดพิธีศพของชาวไทพ่าแก่จะจัดให้เฉพาะศพที่เสียชีวิตตามธรรมชาติ ตามอายุขัย เท่านั้น

เมื่อมีคนตาย จะต้องอาบน้ำคนตายแล้วแต่งกายด้วยเสื้อผ้าใหม่ การใส่เสื้อผ้าให้ใส่ต้นเฟิน (ใส่กลับนอกกลับใน) ไม่ต้องกลับหน้าเป็นหลัง แล้วใช้กรรไกรตัดเสื้อที่หลัง ที่ข้อมือและชายเสื้อ แล้วหวีผมคนตาย หวีแบบกลับด้านเช่นเดียวกัน จากนั้นนำศพใส่ใน จู้ง (โลง) แล้วไว้ที่เรือน 1 วัน หรือไปทำพิธีที่ ป่าเฮ่ว (ป่าช้า) การห้ามศพไปป่าช้าจะหันทางเท้าไปข้างหน้า ผู้ห้ามศพจะไม่หันกลับมามองด้านหลัง เมื่อพระไปถึงก็สวดมนต์พระที่ไปทำพิธีสวดศพจะไปที่รูปก็ได้ ไม่จำเป็นต้อง 4 รูป

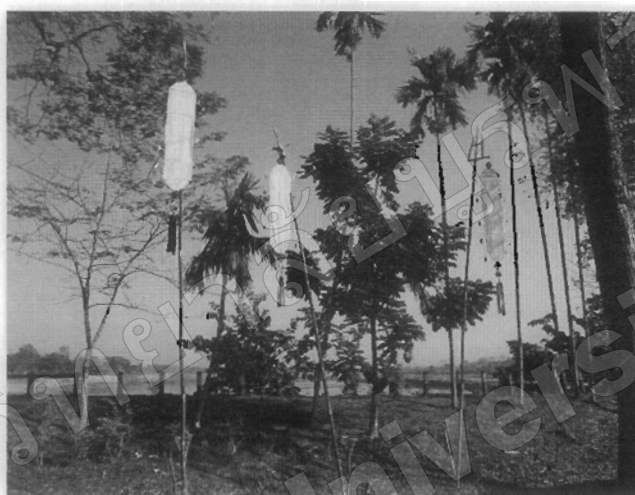
หากตายในวันอังคาร หรือวันเสาร์ ชาวไทพ่าแก่จะไม่เก็บศพไว้ที่บ้าน ต้องเอาไปไว้ที่ป่าช้า แล้วเผา หรือฝังทันที การเผาศพจะเผาเฉพาะศพที่ตายตามธรรมชาติตามอายุขัยเท่านั้น ส่วนศพที่ตายด้วยอุบัติเหตุจะฝัง การเก็บศพไว้ที่บ้านจะเก็บไว้แค่ 1 วันและต้องรีบนำศพไปป่าช้าก่อนเที่ยงวัน

เมื่อเสร็จจากพิธีเผาหรือฝังแล้ว วันรุ่งขึ้นนิมนต์พระมาที่บ้าน ถ่อมตรา (ทำพิธีสงฆ์) 7 วัน และหลั่งสังกาน (ถวายจิ๋ว) หลั่งถัก (ถวายหนังสือธรรมะ) ในวันสุดท้าย จากนั้นทำการปักตั้งขอน (ปักธงยาวสีขาว) ไว้ที่ด้านหน้าแม่น้ำ

ชาวไทพ่าแก่เชื่อว่าเมื่อมีพิธีศพและผู้ที่เกี่ยวข้องไปร่วมงานศพเมื่อกลับบ้านจะมีผีฮ้าย ภูติผี และเปรตตามมาที่บ้านด้วย และเข้ามาในบ้าน เชื่อกันว่า แม่ปี ผีเฮิน ไปที่ป่าช้า เพื่อไปร่วมงานศพ เมื่อกลับมาบ้าน ขวัญ เช่น ขวัญเงิน ขวัญคำ ขวัญน้ำ และขวัญอื่น ๆ จะกลับมาบ้านไม่ได้ ชาวพ่าแก่ก็จะ

เอา หนามหมากขอ* แขนงไว้ที่ประตูบ้าน เพื่อป้องกันภูติผีที่ตามมา เมื่อถึงบ้านแล้วก็จะอาบน้ำ
ทันที แล้วผูกไหมเรียกขวัญ

หากมีพระเสียชีวิตในเวลาเดียวกัน จะใช้วิธีฝัง และไม่ให้ฝังพร้อมกับบุคคลทั่วไป
ศพของพระสงฆ์สามารถเก็บไว้ได้ ถึงหนึ่งปี โดยเก็บในโลงบรรจุศพอย่างแน่นหนา ไม่ให้น้ำหรือ
อากาศเข้าได้ หลังจากนั้นจะมีพิธีศพอย่างสมเกียรติ ชาวไทพำเงจากทุกหมู่บ้านจะมาร่วมพิธีเผา

ภาพที่ 4-39 ธงที่ปักไว้ด้านหน้าแม่น้ำเมื่อมีคนตาย

* หมากขอ เป็นต้น ไม้ยืนต้นมีหนามที่กิ่ง ผลของหมากเป็นผลกลมเล็ก มีสีดำ หรือสีน้ำตาลเข้ม รสชาติเปรี้ยว
เล็กน้อย ชาวไทพำเงจะนำมตากแดดให้แห้ง มีสรรพคุณช่วยให้ระบายได้ดี